Yüksel Arslan

Yeni Etkiler*

*SEL

Bir sanatçının tüm bu
okuduğu yazarlardan,
şairlerden etkilendiğini
düşünmek doğru
olmayabilir.
Doğru sözcük, kanımca,
okumaktır. Yalnız
kitapların değil, resimlerin
de okunması.
Bu, elinizdeki kitapta yer
alan resimler, ama aynı
zamanda mektuplar,
bunun kanıtıdır.

F. E.

YENİ ETKİLER*

YÜKSEL ARSLAN, 1933 İstanbul doğumlu ressam. Fransa'da yaşamaktadır. Kendi geliştirdiği teknikle çeşitli doğal malzemeleri kullanarak ürettiği ve "arture" adını verdiği resimlerle, özellikle Karl Marx'ın *Kapital* eserinin etkisiyle çizdiği "Kapital" serisiyle bilinir. Türkiye'de ve ülke dışında birçok kişisel ve karma sergi açmıştır.

*SEL YAYINCILIK

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 743
ISBN 978-975-570-763-1

YENİ ETKİLER
Yüksel Arslan

Türkçesi: Esra Özdoğan

Özgün Adı:
Nouvelles Influences

© Yüksel Arslan, 2015
© Sel Yayıncılık, 2015

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Kapak resmi: Yüksel Arslan, *Arture 556 - Cesare Pavase*, 2002 (40x20.8 cm)

Birinci Baskı: Aralık 2015

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Yüksel Arslan

Yeni Etkiler

Türkçesi: Esra Özdoğan

BİR-İKİ SÖZCÜK

Yüksel Arslan'ın Etkiler dizisinin üçüncü kitabı 18 Mayıs 2005 tarihli bir mektupla başlar. Kitabı oluşturan metinler, bana yazılmış (ama gönderilmemiş) mektuplardan oluşur ve ilk mektupta şu açıklama yer alır:

> 1986-2000 yılları arasında L'Homme (İnsan) dizisi üstünde çalıştığımı çok iyi biliyorsun. Bu çalışmayı dostum Jacques Vallet'nin kıymetli yardımlarıyla üç cilt halinde yayınlamıştım; çıkar çıkmaz da sana göndermiştim. Genel anlamda İnsan'ı ele alıyordum, normal ve marazlı sinir sistemini, akıl hastalıklarını, özellikle de şizofreniyi. On dört yılın sonunda, "Yeter!" dedim kendime. Bu tuhaf yaratık böyle bir çabayı hak ediyor mu?
> Yeni bir Arture dizisine başlamanın vakti gelmişti!..

Arslan, Etkiler dizisinin ilk kitabını Kapital'den tam on yıl sonra yayımlamıştı. (1969-75) Kapital'i izleyen Etkiler, aslında Marx'ın bu büyük yapıtından yola çıkarak gerçekleştirdiği dizinin devamı sayılmalıdır. Şu anlamda: Kapital'in temelinde, nasıl Marx okumaları yer alıyorsa, Etkiler'de de yelpazesi oldukça geniş (felsefe, şiir, edebiyat, müzik, budunbilim) bir okuma süreci sözkonusuydu, ki ben bunu yaratma sürecine dahil ediyorum.

Arslan, sanatının gerçeğini dağda bayırda, yani manzaralarda; nesnelerde, insan bedeninde, çıplaklarda, portrelerde aramaz. Onun kaynağı kitaplardır. Kendisinin çok geniş anlamda kullandığı *influences* (etkiler) sözcüğü bu açıdan baktığımda bana doğru gelmiyor.

Bu diziyi, dikkatle izlediğimizde, çeşitli kültürlerden, çeşitli dönemlerden, yüzlerce düşünür, şair, yazar ve az da olsa ressamla karşılaşırız.

Bir sanatçının tüm bu okuduğu yazarlardan, şairlerden etkilendiğini düşünmek doğru olmayabilir. Doğru sözcük, kanımca, okumaktır. Yalnız kitapların değil, resimlerin de okunması.

Bu, elinizdeki kitapta yer alan resimler, ama aynı zamanda mektuplar, bunun kanıtıdır.

Örneğin, elinizdeki kitapta Hölderlin'le başlayıp, Mayakovoski'yle son bulan 40 arture yer alıyor.

Bu 40 resimde kimler yok ki: Strindberg, Robert Walser, Pessoa, Kafka, Joyce, Mallarmé, ama aynı zamanda Blaise Pascal, Kierkegaard, Şostokoviç, John Cage, Beckett, Jean Genet...

Bu adlardan bazılarıyla daha önceki Arture dizisinde de karşılaşmıştık.

Arslan, gerçek bir okuyucu olarak, defteri hiçbir zaman kapatmıyor.

Okuduğu her yeni kitap, yeniden, yeniden o yazara, düşünüre, şaire dönmek zorunda bırakıyor onu.

Yukarıda birkaçını saydığım düşünürlere, şairlere, yazarlara baktığınızda, onun ilgi alanının inanılmaz zenginliğine tanık olacaksınız. İlkgençliğinden bu yana, bu hep böyleydi.*

Yüksel'deki bu okuma tutkusu dinmeyen bir susuzluk gibidir.

Onun yaratıcılığı, yalnız olağanüstü yeteneğinde değil, bu doymak bilmeyen susuzluğunda yatıyor.

Bu kitabın ana metnini oluşturan mektuplar bana yazılmış gibi görünüyor, ama değil. Yüksel Arslan'ın sanatını okumak isteyenlere bir rehber niteliği taşıyor bu mektuplar. Resimlerini okumaya çalışırken onların ışığından yararlanmanızı salık veririm.

Ferit Edgü

* (Bkz. *Batı Kültürü Önünde Hiçbir Saplantım Yok*, Ferit Edgü – Yüksel Arslan Mektupları, YKY, 2015)

18 Mayıs 2005 / Saint-Mandé

Sevgili F...

Son mektubun tam vaktinde geldi. Şu basit soruların gerçekten rahatlattı beni: "Çalışmaların ne âlemde? Hâlâ 'arture' mü yapıyorsun? Şu sıra hangi dizi üstünde çalışıyorsun?" Cevabım kitap olarak gelecek, her şey yolunda giderse 2005 yılı içinde yayınlanacak. Diyeceksin ki, "İletişim araçlarının bu kadar geliştiği bir dönemde (telefon, faks, bilgisayar), bu kadar beklemek niye? Hâlâ 19. yüzyıl şairlerinin devrinde mi yaşıyorsun, mektuplaşmaların o büyük döneminde?"

Şöyle açıklayayım:

1986-2000 yılları arasında *L'Homme* [İnsan] dizisi üstünde çalıştığımı çok iyi biliyorsun. Bu çalışmayı dostum Jacques Vallet'nin kıymetli yardımlarıyla üç cilt halinde yayınlamıştım; çıkar çıkmaz da sana göndermiştim. Genel anlamda İnsan'ı ele alıyordum, normal ve marazlı sinir sistemini, akıl hastalıklarını, özellikle de şizofreniyi. On dört yılın sonunda, "Yeter!" dedim kendime. Bu tuhaf yaratık böyle bir çabayı hak ediyor mu?

Yeni bir 'arture' dizisine başlamanın vakti gelmişti! Hattâ defterlerimden birinde şöyle bir nota rastladım:

> Temelde hep İnsan'la ilgilendim, çalışmaya başladığım dönemden itibaren hem de, İnsanlı Günler (*Les Journées avec l'Homme*) dizisi 1950'li yıllara uzanır. Hep İnsan vardı, ama bıktım artık, bunun öncelikle bir 'arture' olduğunu söylemeliyim! (1999 sonu.)

Başka bir dizi üstünde çalışmaya başladım, ama başlığını bulmuş değilim. Evet, hep İnsan vardı, ama genel anlamıyla değil. Bu kez, bir şairle, Eski Yunan'dan, 19. ya da 20. yüzyıldan bir

düşünürle ilgileniyordum. Bu nedenle, 2000-2005 yılları arasında gerçekleştirdiğim bu 'arture' dizisine *Nouvelles Influences* [Yeni Etkiler] adını verdim.

İki gün önce, altı yüzüncü 'arture'ümü imzaladım (*Nouvelles Influences* dizisinin yetmiş ikincisi). Biraz soluklanmaya ihtiyacım vardı! Ama *Nouvelles Influences* için yapılacak kitaba bir metin yazmak gerekiyordu. Yukarıda sözünü ettiğim rahatlamayı da bu getirdi, soruların da bu açıdan önemli!

Defterimde bir nota daha rastladım:

> *Nouvelles Influences* için metin: her 'arture'ü açıklamak, çalışmalarımın tüm püf noktalarını vermek!
> Örneğin: son 'arture' (572, H.D. Thoreau), Siyaset adı verilen kent! Thoreau'nun metinlerini sırala, hiçbir şeyi saklama! Böylece, her 'arture'le... (5 Mayıs 2003.)

Sevgili dostum, bugün bu öz-nasihate uyar mıyım bilmiyorum. Uzun ve sürükleyici bir çalışma olacağını fark ediyorum, o kadar! Tüm codex'lerim masada! Her şair, düşünür, müzisyen vb. hakkında tekrar tekrar okunacak binlerce sayfa... Öyleyse, yarın görüşürüz!

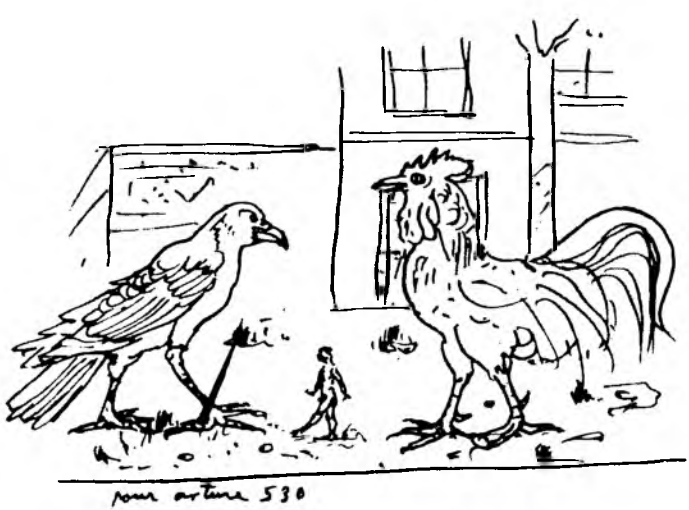
19 Mayıs 2005

1 / 'ARTURE'LER

529. 'arture', belleğim beni yanıltmıyorsa, psikiyatr Gaston Ferdière okumalarıma dayanıyor, herkesin bildiği gibi, kendisi Antonin Artaud'nun doktoru.

530. ve 531. 'arture'leri, Lyon'lu psikiyatr P. Max Simon'a borçluyum, akıl hastalarının yazıp çizdikleriyle ilgilenen ilk doktorlardan biri ("Les écrits et dessins des aliénés", *Archives de l'anthropologie criminelle*, no.16, 1888).

> Bir dostumun kır evindeydim. Geldiğim günün gecesinde, rüyamda bir çimenliğin önündeydim, harika devekuşları ağır ağır, sessizce dolaşıyordu, olağanüstü boyutlarda tavuklar vardı, devasa, neredeyse korkutucu biçimleriyle moaları andırıyorlardı.

Arture 531 – "[...] gördüm [...]" – 1999
(30 x 21 cm.)

Kısa süre sonra uyandığımda, bu rüyanın anlamını çözmek zor olmadı; çünkü yakınlarda bir yerlerden horoz sesleri, kümesten gurk! gurk! eden tavukların gürültüsü geliyordu: anlattığım o düşsel imgeleri uyandıran belli ki bu sesler olmuştu. [...]
Bir başka sefer, yine sabah vakti, parmaklarımı belli bir pozisyonda tuttuğumu çok net bir biçimde fark etmişken, yine rüyamda, kocaman olmuş bir el gördüm, gerçekte parmaklarım ne şekilde duruyorsa, aynen öyle duruyordu. Bir başkasında, elimde gezinen bir sinek olduğunu hissediyordum, ve gözlerim kapalı, aynı böceğin görüş alanımda son derece net bir biçimde belirdiğini gördüm. (P. Max Simon, *Le monde des rêves*, 1888.)

Gördüğün gibi, my dear F..., açık ve net ve neye yarar, ufak tefek, sefil 'arture'ler dışında!

Arture 530 – 1999 (30 x 21 cm.)

2 / F. NIETZSCHE

Eski ahbabım, gençlik arkadaşım! Torino'da bir beygirin önünde diz çöküşüyle ilgili yeni şeyler okuyorum (E.F. Podach, Karl Schlechta, Franz Overbeck, Virgile Barbat, Paul Deussen, kendi *Son Mektuplar*'ı, davranışlarıyla hareketleri vb.).

Bu kitaplardan parçalar vermek niyetinde değilim. Daha *Ecce Homo*'da elle tutulur gözle görülür hale gelmiş hastalığını bilen biliyor.

İşte bu 'arture'ü yaparken, diziye *Nouvelles Influences* (Yeni Etkiler) demeye karar verdim. Genel de insanların değil, tek ve nadir bireylerin söz konusu olduğu artık apaçıktı benim için! Hiç kuşku yok dehalardan söz etmeyecektim elbette: İspanya'da ve diğer kıtalarda bunların sürüsüne bereket!

Arture 532 – Nietzche– 1999 (40,5 x 30 cm.)

20 Mayıs 2005

3 / HÖLDERLIN

Bu şehirdeyken karşılaştığım en kederli görüntü Hölderlin'inkiydi. Fransa yolculuğundan beri, [...] –o ölümcül yolculuktan beri, akıl sağlığını tamamen kaybetti; hâlâ bazı çalışmalarını sürdürebilecek durumda olsa da (Yunancadan çeviriler gibi), aklı başından gitmiş iyice. Görünüşü allak bullak etti beni: dış görünüşünü tiksinti uyandıracak ölçüde boşlamış; konuşmalarında delilik emareleri göstermiyor ama bu durumdaki insanların hal ve tavırlarını almış tamamen [...]. (Schelling'den Hegel'e, 1803)

Benim adım, beyefendi, artık aynı değil, artık Killalisimeno'yum. Evet, majesteleri: bir öyle söylüyor, bir böyle diyorsunuz! ama bana, hiçbir şey olmuyor! (Hölderlin)

Bu ışıl ışıl, ebedi dağlar karşısmda sen de heyecan duyacaksın benim gibi [...]. Burada bir çocuk gibi kalakalmak, ve şaşırmak ve sükût içinde tadını çıkarmak dışında ne yapabilirim... (Hölderlin)

Kendimden ve etrafımdan duyduğum tiksinti beni yeniden soyutlamaya sürükledi. (Hölderlin)

Saksıya dikilmiş yaşlı bir çiçek gibi halim, günün birinde, sokağa düşüvermiş, toprağıyla ve ekili olduğu saksısıyla birlikte; tomurcuklarını kaybetmiş; kökü zarar görmüş [...], soğuktan donuyorum ve bakışlarım beni saran gecede sabitleniyor. Göğsüm öylesine kaskatı, kendim de taşlara öyle çok benziyorum ki... (Hölderlin)

Yaprakların fısıltıları neler söylüyor anlıyordum, insan konuşmalarının bir anlamı kalmamıştı benim için. (Hölderlin)

Autenrieth'in maskesi, ayakkabı derisinden kaskatı bir maske; burun için bir, gözler için –şöyle böyle denk düşen– iki delik var üstünde, ölçü alınarak yapılmamış. Ağız kısmında, dudaklara yerleşen, yumuşak deriden bir tıkaç var [...]. Maske, yüze kafanın arkasından iki kayışla bağlanıyor, üçüncü bir kayış çeneyi kapalı tutmak için tepeden çenenin altına doğru iniyor. Çırpınırken maskeyi çıkarmasın diye hastanın elleri arkasında bağlanıyor. Hasta bu şekilde yarım saat, bir saat ya da daha fazla, çığlık atmayı kesene dek koşumlanmış halde bırakılıyor. (Pierre Bertaux)

İşte böyle, sevgili F..., söz verdim, sözümü tuttum; gizli saklı yok! Her şey apaçık ortada sanırım...

Arture 533 – Killalisimeno– 2000 (49,5 x 41 cm.)

Arture 552 – Hölderlin et Scardanelli– 2001 (40 x 25 cm.)

23 Mayıs 2005

4 / AUGUST STRINDBERG

Strindberg psikolojik "yapıların" keyfiliğini şiddetle kınıyor; roman sanatının takılıp kaldığı beyhude mimariler dehşete düşürüyor onu. Gençliğinde bir "gelecek edebiyatı"nı düşlemiş, insan ruhunun tarihini aydınlatabilecek bir edebiyatı: Her yurttaş, belli bir yaşa gelince, otobiyografisini yazacak ve bu anonim metin yerel yönetim arşivlerine teslim edilecektir... Tür olarak romanın geçerliliği kalmamış ona göre: "Onu öldürmek gibi bir hırsım yok, ölmek üzere olduğunu biliyorum ama." (A. Strindberg, *Mayalanma*, Lucien Maury'nin Önsözü)

Bu ne anlama geliyordu? Kaçık muamelesi mi görüyordu? Evet, yeni yeni anlıyordu bunu. Elbette öyleydi. Kendisiyle ilgili düşünmeye başladı ve tüm hayalciler gibi kaçık olduğu sonucuna vardı. Ne yapmalıydı peki? Bir yere kapatılsa kesinlikle deli olup çıkacaktı. Skandal çıkmasını engellemek gerek, diye düşündü, kırsalda bir akıl hastanesinden söz edildiğini hatırladı, orada hastalar özgürce dolaşıyor, bahçe işlerinde çalışıyorlardı, buranın müdürüne yazdı. Bir süre sonra, kendisini sakin olmaya davet eden hoş bir mektup aldı. Mektubu yazan kişi Jean'ın arkadaşlarından bilgi edinmişti, ruh halini anlıyordu. Tüm hassas ruhların geçirmesi gereken bir nöbetti bu, vb. (A. Strindberg, *Mayalanma*)

Strindberg'in tamamı bu iki alıntıda, kanımca. Ciltler dolusu otobiyografisinin, o şahane oto-analizi *Inferno*'nun kaynağında da bu var.

Sevgili dostum,

Seni yine bu kötümserlerin, müntehirlerin, akıl hastalarının dünyasına alıp getirdiğim için üzgünüm! Strindberg'i de, bu bitmek bilmez mektupta onu izleyecek diğer şair ve düşünürleri de çok iyi tanıdığını biliyorum! Yine de Strindberg'e ayırdığım şu dört 'arture'ü, kendisinden alıntılarla anmaya devam edeceğim.

> Kanımca, edebiyat sanattan bütünüyle kurtulup bir bilim olmalı. Yazarlar mesleklerini psikoloji, sosyoloji, tarih ve siyaset okuyarak öğrenmeli. Yoksa birer heveskâr olmaktan öteye gidemeyiz.

Arture 586 – A. Strindberg – 2004 (42,6 x 33,8 cm.)

Arture 534 – Antibarbarus – 2000 (41.5x30 cm)

Arture 563 – A. Strindberg (Via Dolorosa)– 2002 (30x25 cm.)

Arture 584 – A. Strindberg (Le cervau et la noix) – 2000 (43.7x20.5 cm)

Kimya çalışmalarımın çevresinde buzdan bir sessizlik oluştu. Şöyle bir doğrulup sıkı bir darbe indirmeden önce, altın üretme sorununu ele alıyorum. Çıkış noktam şu soru oldu: Bir altın tuzu solüsyonunda demir sülfat nasıl oluyor da metalik altını çökeltiyor? Cevap şöyleydi: Çünkü demir ve kükürt altının bileşiminde yer alıyor. Aslında, doğadaki tüm demir sülfürler az çok altın içeriyor. Bunun üzerine demir sülfat solüsyonlarıyla çalışmaya başladım. [...]

Beynim sulanmak üzere ve işkence manyaklığının ilk emareleri başgösteriyor. Manyaklık mı? Bu sözcük niye? İşkence çekiyorum! Öyleyse, işkence gördüğümü sanmam tamamen mantıklı. [...]

[...] C.'ye, trenle geliyorum. [...] Şimdi, lokomotif barsaklarımda, beyin loblarımda, sinirlerimde, kan damarlarımda, tüm iç organlarımda mekik dokuyor, öyle ki B.'ye vardığımda iskelete dönmüş olacağım. [...]

[...] Pencereyi açıyorum, cereyan lambayı söndürdü söndürecek; kapatıyorum. Lamba şarkı söylemeye, kuş gibi ötmeye, cıvıldamaya başlıyor. Derken, sessizlik [...] Sonra pencereler şarkı söylüyor, soba köpek gibi uluyor [...].

[...] Bazı günler, yastıkta gudubet canavarlar, gotik fahişeler, ejderhalar beliriyor: bir gece, sefahat âleminden dönen bir iblis selamlıyor beni. Ortaçağ tarzı gerçek bir iblis, teke kafası ve tüm diğer özellikleriyle. [...] Düşünün ki dün, eve dönerken, penceremdeki düşünceler asabi asabi bakıyorlardı bana, ve bir anda, insan kafaları belirdi yerlerinde. [...]

Testislerimin kökünde bir rahatsızlık hissedince, Cenevre'ye muayene olmaya gittim ve yanımda bir doktor, kerhanedeydik... Spermim analiz edildi ve kısır olmadığı görüldü, penisime gelince, en büyümüş halinde ölçüldü (16 x 4 santimetre).

Bu çalışmaların sonuçları, bir *Mavi Kitap*'ta, Strindberg'in farklı bağlantıları kendi aralarında betimlediği "Beyin ve Ceviz" başlığı altında özetleniyor. Kabuğu çıkarılmış bir cevizle beyin arasındaki benzerliğe, cevizi saran zarla aynı görünüme, nasırsı bir dokuya (corpus callosum) sahip falx cerebri arasındaki benzerliğe dikkat çekiyor [...]." (Göran Stockenström)

Niçin bir manzara bana ölü ve çirkin görünürken, bir diğeri, güzelliğiyle tınlamayı yakalıyor ve doğru yere vuruyor? Çünkü ilki beni yansıtıyor, ama diğeri, hayır.

Şimdi, sözümden tamamen dönmüş durumdayım! Nedenini bilmesem de, insanların varlığından uzak durduğum için, eskilerde muammaların şifresini çözmekteki yücelikle beni hayata bağlayan bilimlere ilgimi kaybettiğim için, içeriksiz bir ben'in boş kabuğunu seyretmekten başka şey kalmıyor elimde. İskemlemde oturmuş, demir parmaklıklı penceremden yıldızlı gökyüzüne bakarken, hiçbir şey düşünmüyor, hiçbir şey hissetmiyor, hiçbir şey düşlemiyorum. En sonunda, sesimin tonu, üç hafta sessiz kaldıktan sonra, yeniden duyduğumda nasıl olacak diye sormaya başlıyorum kendime. [...]

25 Mayıs 2005

5 / ROBERT WALSER

Walser, sekiz 'arture'le, *Nouvelles Influences*'ın şampiyon şairi oldu! Dizi içinde dizi! Dağcı değildi kendisi, sporcu da değildi, gezintileri seviyordu ama. Zaten bir Noel günü, gezintide öldü.

Sevgili F...,

Walser'i nasıl sevdiğini biliyorum, bu yüzden sana onunla ilgili bir şey öğretecek değilim. Onu kendi dilinde okuyamadığıma yanıyorum, İsviçre Almancası. Bu sekiz 'arture', okumalarıma ve aldığım hazza tanıklık ediyor. Umarım ilgini çeker! İşte aşk üstüne bir şiir:

Aşk
Kendimin âşığıyım ben
Benim beni seven, benden nefret eden
Kapılmam başka bir aşka
Kendime duyduğum bu aşktan başka.
Çoğu zaman uzanırdım tek başıma
Günler geceler boyunca
Kendi düşüncelerimin merkezi
Güneş oldum kendime, ve kasırga oldum.
Beni ateşleyen parıltıyım
Beni onca seven yürek
Âşığına veren kendini
Onsuz kalamayan onu isteyen.

İlk kitapları Almanya'da basılıyor, hayranları arasında genç F. Kafka, M. Brod vb. gibi isimleri sayabiliriz. İsviçre'ye döndüğünde, hayatını kazanmak için çeşitli işlerde çalışmış, bir de üstüne, "sesler duyuyor." Bunu bir psikiyatrın karşısına geçip itiraf etmenin (psikiyatr ise Dr. Morgenthaler, A. Wölfli üstüne bir kitabı var), tımarhaneye yatış belgesini imzalamaktan farkı yok.

> Benimkisi tanımlanması zor bir kafa hastalığı. Tedavisi yok gibi görünüyor, ama hoşuma giden şeyi düşünmemi engellemiyor [...] ya da insanlara karşı kibar olmamı ya da hayata dair şeyleri takdir etmemi, örneğin iyi bir yemeği [...]
>
> O dönemde, beceriksiz birkaç intihar girişiminde bulundum. Ama doğru düzgün bir düğüm atmaktan bile âcizdim. Sonunda, kız kardeşim Lisa beni Waldau akıl hastanesine götürdü. Daha kapıdan girerken şöyle dedim ona: "Uygun olan neyse onu yapıyoruz değil mi?" Sessizliği çok şey anlatıyordu. İçeri girmekten başka ne yapabilirdim ki?

Ne mi yapıyor, gezintilere çıkıyor:

> Bu gezintide sahiden de Hölderlin'vari bir duruluk ve güzellik var [...].

Sevdiği şairlerle düşünürlerden söz ederken, kendini anlatıyor aslında:

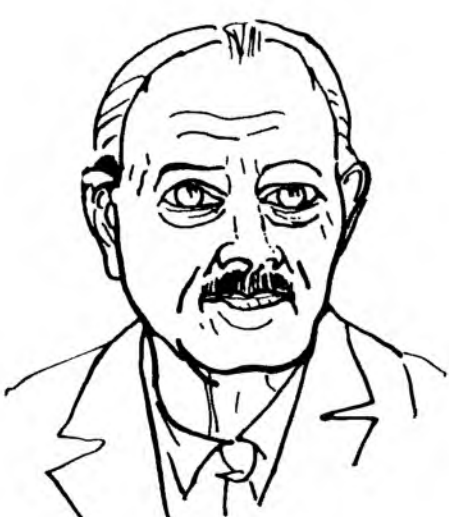
> Nietzsche: Tek bir kadının bile onu sevmemiş olmasının intikamını aldı. Kendisi de aşk aczine düştü. Onlarca felsefi sistem şudur hepi topu: Tadılmamış hazların intikamını almanın bir yolu!
>
> Strindberg'e gelince, kadınlar ondan intikam almaktan şehvetli bir haz alıyordu. Kadınları yok etmek istemiş ve en sonunda onlar tarafından yok edilmişti. Bir şair, aşksız kalınca öcünü almadan yaşayıp işe koyulamazdı.

Ve yollara düşüyor, kilometrelerce kilometrelerce yol tepiyor!

Gezginin tabanlarında her türlü görüş ve fikir bir muammayla dolanır durur; öyle ki ciddiyetle, dikkatle sürdürdüğü yürüyüşünün ortasında, durup kulak kabartmak zorunda kalır, çünkü tuhaf izlenimlerin ve düşünce gücünün istilasına uğrayıp şaşkına dönünce, kamaşmış şair ve düşünür gözlerinin önünde koca bir uçurum açılırken, bir anda o olağanüstü toprağa gömülme hissine kapılır. Önceden hayat dolu olan kollarıyla bacakları donmuş gibidir. Ülkelerle insanlar, seslerle renkler, yüzlerle siluetler, bulutlarla günışığı, her şey dayanıksız hayaletler gibi döner çevresinde; şöyle sorar kendine: neredeyim ben? [...]

Yine başkalarından ve kendinden söz ediyor:

[...] İnsan içine çıkmaya cesareti yoktu, ne kadar hasta ve tesellisiz olduğunu fark etmelerinden korkuyordu; dostları görüp içini dökmek: yalnızca bu düşünce bile berbat işkenceler çekmesine neden oluyordu. Kleist kapalı biriydi, kendi halinde bir insan evladı, gösterişliydi, ağzından tek bir laf almak mümkün değildi. Bir köstebeğin hali vardı onda, yaşarken gömülmüş bir varlığın. Diğerleri öylesine korkunç, öylesine dehşetengiz bir biçimde güvendeydiler ki, hele kadınlar. Brentano güldü. Bir çocuğun gülümseyişiyle şeytanınkinin karışımı. [...] Her türlü hayat belirtisine, ormana, doğaya ve cazibelerine, müziğe, açık havada gezintilere, iyi aydınlatılmış salonlara ve neşeli sohbetlere, el sıkışmalara ve gülümsemelere veda etti ve oraya, çokça, çokça yürüyüşün kendisini götürdüğü yere, kabuğuna çekildi; koyu renk örtülü bir masa gördü, üstünde bir kitap, bir şamdan ve yanında İsa'yı çarmıhta gösteren bir haç ve ona eğilmesini işaret eden biri, onu sonsuza dek vazgeçmeye davet eden, bir daha asla arzulamamaya yemin ettiren biri vardı, istenileni yaptı, o günden sonra da kendisinden söz ettiğini duyan olmadı.

26 Mayıs 2005

ROBERT WALSER (devam)

Sonu gelmez gezintileri başlıyor işte yine:

> [...] Sonra bomboş, uçsuz bucaksız bir alanın ortasında tek başına yükselen bir evin yakınından geçtim, önünde ya da yan tarafında tuhaf, eski ve yeni, güzel bir bahçecik vardı. Bahçe ilginç, fantastik bir çitle çevrilmişti. Derken her şey bir anda, düş, aşk, fantezi oldu benim için. O an baktığım ne varsa büyük, yüksek bir biçim alıyordu. Mekân masallar yaratıyor, çığrından çıkıyordu sanki. Kendi güzelliğine dair hayallere dalmış gibi. Manzarayla ilgili derin, müzikal bir düşünceye gömülmüştü sanki. Çevremi saran güzelliğin büyüsüne kapılmış halde durup dikkatle her yöne baktım. Akşam olmuştu, yeşillikler alacakaranlığın görkemli dilini konuşuyordu. Doğanın renkleri birer dildir. Yakınında durduğum evin tepesinde, çatı gözlerimin önünde saçlı bir baş gibi sarkıyordu pencerelerin üstünde. Pencereler gözleri değil midir evlerin? [...] "İnsanlarla evler nasıl da benzeşiyor," diye mırıldandım kendi kendime.
>
> [...] Şu son günlerde, kabul etmeliyim ki, bir tek kendimle ilgilenme halimden tiksinti duydum. Okurun gözünde kibirli görünme tehlikesiyle karşı karşıya, dolanıp durdum sokaklarda, ki öyle değil miyiz, toplum içine çıktığımız ya da kültür için çalıştığımız anda kibirli olmuyor muyuz, zaten kültür dediğimiz de kibrin kendisinden başka nedir ki? [...]

Walser'i okumaktan, tekrar tekrar okumaktan asla sıkılmıyor insan. İşte 'arture'lerin üretimini açıkladığını düşündüğüm birkaç metin daha. Hiçbir şeyi saklamayacağıma söz vermiştim!

Maceraperest ruhunun dürtüsüne kapılıp bir gezinti tutturdu, tarlalara, korulara, çayırlara, köylere, kentlere doğru, nehirlerin, göllerin üstünden geçti, hep o güzelim göğün altından gitti. Ama tarlalarda, çayırlarda, yollarda, korularda, köyler, kentler ve nehirlerde, sürekli şunları söylüyordu: Beyler, kafamın içine hapsettim sizi, orada tutuyorum. [...] Şu sözleri tekrar ederken, hep gülerek, döndü eve: Hepsini, hepsini, tıktım kafamın içine. Dolayısıyla, onları bugün hâlâ kafasında tuttuğunu ve oradan çıkamayacaklarını varsayabiliriz. Hayalgücüyle dolup taşan bir hikâye değil mi bu? [...] Bir zamanlar, bir şair vardı, odasına o kadar âşıktı ki bütün gününü koltuğunda oturup çevresini saran duvarlara hayranlıkla bakarak geçirirdi. Duvarlardaki tabloları kaldırdı, o pis, o çirkin duvar parçasını seyredalmışken onu rahatsız edip dikkatini dağıtacak tek bir nesne kalmasın diye. Uzamı öylece incelerken belli bir niyeti olduğu söylenemez, dahası, en ufak bir düşüncesi olmadığını, amaçsız bir hülyanın esiri olduğunu ve orada ne neşeli ne kederli, ne keyifli ne melankolik olduğunu, bir deli kadar soğuk ve donuk olduğunu itiraf etmeli. Üç ayı bu halde geçirdi ve dördüncü ayın başladığı gün, yerinden kalkamadı bir daha. Koltuğa yapışıp kalmıştı. İşte size acayip bir hikâye, ve bunu hemen daha da acayip bir hikâyenin izleyeceğini iddia eden anlatıcının vaadi de bir o kadar inanılmaz.

Sevgili F...,

Acayip hikâyeler uyduran yalnızca Walser değil. Bende de bir tane var: Walser, F. Pessoa'yı görmek için Lizbon'a gidiyor! Aslına bakarsan, birkaç belge buldum, hattâ epey soluk bir fotoğraf, iki şairi Lizbon rıhtımlarında, okyanus yakınlarında bir yerde yan yana görüyoruz. Biraz sabır, işte o acayip hikâye. R. Walser, Waldau psikiyatri kliniğinden Bienne yakınlarındaki (doğum yeri) Herisau'ya sevk ediliyor, ama adamımız durumdan hiç hoşnut değil. Sevk edilmeye karşı bir kere, Herisau'da edebiyatla ilgili her türlü etkinliğine son verecek. Kendisini ödüllendirmek için, çok sakin duruyor ve neredeyse kusursuz bir akıl hastası örneği teşkil ediyor çünkü, arzusu üzerine Lizbon'a gidebilmesi için bir hafta serbest bırakılıyor. Kimse bilmiyor neden Portekiz'e gitmek istediğini. Yanında klinikten

bir hastabakıcıyla Pessoa'yı görmeye gidiyor ve şimdilerde yüz yaşını devirmiş olan aynı hastabakıcı sayesinde, birkaç belge ve hayal meyal seçilen şu ünlü fotoğrafı ele geçiriyorum.

Walser'in şu kısa metni yolculuğun amacını, Pessoa'yı kanlı canlı karşısında görme amacını açıklaması açısından çok önemli:

> Masum, kendi halinde bir insan olduğumu hayal ediyordum, daha önce tek bir insanoğlunun olmadığı kadar genç ve narin; yalnızca karanlık, derin ve güzel rüyalarda olunabileceği kadar. Ne babam ne anam vardı, ne yerim ne yurdum, ne hakkım ne mutluluğum, ne bir umut ne de umuda dair ufacık bir parıltı. Rüya ortasında bir rüya gibiydim, bir başka düşünceye sızmış düşünce gibi. Ne bir kadına içim gitmişti ne de insanlar arasında insan gibi hissetmiştim. [...] Dostum yoktu, istemiyordum da, ne saygı duyuyor ne de saygıyı arzuluyordum, hiçbir şeyim yoktu ve en ufak bir şeyde gözüm yoktu. Elinizde olan ne varsa, bir süre sonra gider elden [...].
>
> [...] Buraya kadar, kusursuz bir huzur içinde yazdım, doğam beni HUZURSUZLUĞA götürebilecekken hem de [...].

27 Mayıs 2005

ROBERT WALSER (devam)

Sevgili F...,

Mikrogramları düzenli olarak deşifre edilip yayınlanan (yılda en az bir kitap) R. Walser'le işimi bitirmemin mümkünatı yok. Onun durumu biraz da Pessoa'nın yayınlanmamış çokça metin barındıran bavulu gibi.

> Günün birinde, kişiliğimden ve tavrımdan belli bir koku yayılacak, çiçek olacağım ve hafif bir koku yayacağım, kendi hazzım için, sonra başımı eğeceğim, Kraus'un aptal ve gururlu dediği o güçlü başı [...].

Yola çıkan Walser şunları ekliyor:

> Şurada, burada, büyülenmiş gibi öylece kalakaldığımda, ve bulunduğum toprakları sessiz, dikkatli, uzunca bir bakışla kavradığımda, şöyle garip bir şey oldu, bu güzelim dış gerçeklik de bana bakıyordu. Görünürün gözünde görünür olmak çok tuhaftı, etrafımda gördüğüm her şeyin kendi etrafını görecek gözleri olduğunu fark etmek de öyle. [...] Ara vermeksizin incelerken, ben de incelenmekte olduğumu, dikkatle gözlemlendiğimi görüyordum. [...] Şaşırdığım vakit, belki ben de bir şaşkınlık konusu oluyordum [...]. Bu toprakların ve binlerce güzelliğinin gözleri vardı, bu da beni tatmin ediyordu.

Ben de tatmin oldum. Geçici olarak, Walser üstüne 'arture'ler yapmayı bırakıyorum. Geçici olarak, diyorum, çünkü:

> Yaşamla sanat yan yana oynar, başıboş dalgalar gibi. (Walser)

Arture 597 – Walseries, 2005 (30 x 22,7 cm.)

Arture 535 – Walseries, 2000 (45 x 41,5 cm.)

Arture 536 – Walseries, 2000 (68 x 40 cm.)

Arture 546 – Walseries, ([...] je vous ai dans le crâne) 2001 (46,5 x 20 cm.)

Arture 549 – Walseries, 2001 (78,5 x 30 cm.)

Arture 571 – Walseries, 2003 (64,5 x 30 cm.)

Arture 550 – Pessoa et Walser 2001 (36 x 33 cm.)

Arture 545 – Walseries 2001 (30 x 25,5 cm.)

6/ LEOPARDI SCHOPENHAUER KIERKEGAARD

Sevgili dostum,

Bu âleme, "sıkıntılar, buhranlar, melankoliler" cehennemine dalmayı hiç beklemiyordum. Yeterli diyemem ama, Kierkegaard okumuşluğum vardır. Leopardi okumamı da dostum J. Vallet önermişti. Bu "kötümserler" dünyasına bir kez adım attıktan sonra, gönüllü tutsağı oldum oranın, özellikle de Leopardi ve Schopenhauer'ın! Beni bilirsin, Leopardi ve Schopenhauer'ın tamamını okudum tabii ki, ve "yaşamı ve yapıtları" üstüne diyorlar ya, böyle kitapların da hemen hemen hepsini bitirdim. Kendimi öldürmediysem eğer, sen de göreceksin, "kara mizah"larını dayanak aldığım içindir.

> Ne büyük ve ne olağanüstüdür gülüşün kudreti: kimse sakınamaz ondan kendini, ve gülme cesareti olan kişi dünyanın efendisidir, her an ölmeye hazır olan insan gibi. (Leopardi)
>
> Anlaşılmaz ya da sıkıcı olmadan, çok ciddi bir biçimde felsefe yapmanın yolu var.
>
> [...] Tumturaklı cümlelerle, Devleti ulaşılabilecek en üstün nokta ve insan varoluşunun çiçeği olarak gösteren filozof bozuntularının ne kadar dar kafalı ve aptal olduklarını görmek kolay. (Schopenhauer)
> [...] işin doğrusu, yaşamamıştım ben, aklımı kullanmak dışında, insan olmamıştım, hele ki çocuk ya da delikanlı, olmamış-

tım [...] Çünkü, şöyle söyleyeyim, daha beşikteyken eğitimle tamamına erdirilen mutsuzluğum insan olmamak üstüne kuruluydu.
Kendi içimde bölünmüşken, dünyevi mutlulukla dolu bir hayat sürdürme şansım hiç yokken [...], mutlu bir gelecek umudu taşımıyorken [...] kudurgan bir umutsuzlukla insanın yalnızca aklını kavramış olmamın nesi şaşırtıcı olabilir ki [...] entelektüel zenginliğimin düşüncesi tek tesellim oldu böylece, ve fikirler tek sevincim, insanlarsa duyarsızlığım oldular. (Kierkegaard)

İşte böyle, biraz soluklanıyorum ve bir gün görüşürüz diyorum sana!

30 Mayıs 2005

Leopardi ve Schopenhauer okumalarım sırasında tuttuğum notları buraya aktarmak gibi bir niyetim yok: Yüzlerce sayfadan bahsediyoruz. Leopardi ve Schopenhauer okuma sırası sende ve dostlarında!

Schopenhauer'den söz edelim biraz, Hegel'den ve "üniversite felsefesi"nden nefret eden, "çok gerekli küçük ilişkileri"ne indirgenmiş "berbat cinselliğini" seven, Frankfurt'ta kâhyası ve köpeği Atma'yla yaşayan, salonunun duvarlarına sırayla bir köpeklerin bir de filozofların portrelerini (Sokrates, Platon, Eski Yunan kinikleri, Kant, Leopardi, Gracian, G. Bruno vb.) asan Schopenhauer'den. 1848 devrimi sırasında, dairesinin kapılarını yirmi kadar Bohemya askerine açıyor, onlar da pencerelerden aşağıya, barikatlardaki işçilerin üstüne mermi yağdırıyor; bu devrim kendisini rahatsız ediyormuş çünkü, köpeğiyle rahat rahat dolaşamıyormuş sokaklarda!

Sevgili F...

Siyah üstüne beyazla yazdığın sorunu görüyorum: İnsan aylar ve aylar boyunca böyle bir yaratıkla nasıl uğraşabilir? Şimdilik, yalnızca birkaç fikrim var bu konuda. Başka başka yaratıkları inceleyerek uygun bir cevap buldum.

> İnsanın kusursuzluğuna gelince, sizi temin ederim, böyle bir kusursuzluk gerçekleşmiş olsaydı eğer, insan türüne en az bir ciltlik bir övgü düzerdim. Ama buna rastlama şansına eremediğim için, ve yaşadığım sürece böyle bir ayrıcalığa sahip olmayı

beklemediğim için, vasiyetimde mal varlığımın büyük bölümünü, insan türü kusursuzluğa erdiğinde, onuruna her yıl, herkese açık bir övgü konuşması yapılması ve antik tarzda küçük bir tapınak ya da heykel ya da uygun düşecek herhangi bir anıt diktirilmesi için ayıracağım. (Leopardi)

Leopardi üstüne notlarımı karıştırırken, konuşmalarına rastladım. Yukarıdaki soruya kendine göre bir cevap vermiyor mu acaba, diye düşündüm. Ama neyse, geçelim bunu!

Bitkilerle, otlarla, çiçeklerle dolu bir bahçeye girin. [...] Bir iç sıkıntısı hissetmeksizin dönüp bakamazsınız hiçbir yere. Bir arada duran tüm bu bitkiler, kimi az, kimi çok, ıstırap çekmektedir. Orada bir gül kendisine hayat vermiş güneş tarafından yaralanıyordur; büzüşür, canlılığını yitirir, solar. [...] Şurada bir ağaç karınca sürüsünün istilasına uğramıştır, bir başkası tırtılların [...]; biri kabuğundan yaralanmıştır, yarasından sızan havayla güneşin işkencesinden geçiyordur [...]. Bahçeye girdiğimizde,

Arture 537 – L. S. K. Ennuis, angoisses, mélancolies!– 2000 (56,5 x 35 cm.)

böylesi bir hayat bolluğu karşısında neşe dolar ruhumuz, neşenin dünyasına varmışız gibi gelir. Ama aslında, bu hayat kederli ve sefildir; her bahçe koca bir hastanedir –mezarlıklardan daha içler acısı bir yer– ve bu varlıklar bir şeyler hissediyorsa, ya da hissediyor olsalardı diyelim, hiç kuşku yok ki uzaktan uzağa varolmamayı varolmaya tercih ederlerdi. (Leopardi)

En büyük şairlerimiz arasında, iki tanesi çok mutsuzdu: Dante ve T. Tasso. Mezarları ziyaret edilebilir: Her ikisi de yurtlarının dışında bir yerde. Ya ben, Tasso'nun mezarında o kadar gözyaşı dökmüş olan ben [...] (Leopardi)

Arture 538 – Schopenhauer – 2000 (27,5 x 25 cm.)

> Herhangi bir nesne, bir yer örneğin, kırsal bir alan, bir yeşillik, ne kadar güzel olursa olsun, tek bir hatırayı uyandırmıyorsa, görüldüğü anda şiirsel olmaktan çıkar. Aynı yer, kırsal bir alan ya da herhangi bir nesne yine, kendi içinde bir şiir barındırmasa da, hatıra geldiğinde sonsuz bir şiirle dolar. Şiir duygusunda hatıranın esas ve temel bir yeri vardır, şimdiki zaman, hangisi olursa olsun, şiirsel olamayacağı için; ve şiirsel olan öyle ya da böyle, hep uzakta bir yerde, belirsizlikte, muğlakta barındığı içindir belki de. (Leopardi)

Strindberg'de de hemen hemen aynı gözleme rastlamıştık, Stockholm körfezine duyduğu aşk konusunda. Daha sonra, Cesare Pavese'de, kırsal alanlarla ilgili aynı düşünceleri buluyoruz!

Arture 539 – Schopenhauer – 2000 (27,5 x 25 cm.)

31 Mayıs 2005

7 / THOMAS BERNHARD

Benim için roman okumak acı verici diyemesem de, son derece zor. Okumaya kalkıştığım her roman birkaç sayfanın sonunda elimden düştü. Strindberg'in, Walser'in, Pessoa'nın vb. otobiyografileri için aynı şeyi söyleyemem.

Evet, sevgili dostum, tavsiyelerin üzerine –hatırlıyor musun? – Thomas Bernhard'ın kitaplarını okumaya, *Beton*'la sanırım, başladım. Sonra da Avusturya'da ve eski Avrupa'nın başka şehirlerinde yaşamış bu canavarın tüm kitaplarını okudum.

540. 'arture'ün, Bockland'in hikâyesi seni çok eğlendirecek, eminim!

T. Bernhard'ın, "yıllar boyunca kendisine en derinden işkence edip hücrelerine dek sızarak görüp görülebilecek en ölümcül yöntemle ket vurmuş" Avusturya devletine karşı hissettiği tiksintiyi, nefret ve öfkeyi biliyoruz; "Devlet, kokuşmuş ve ölümcül bir çirkef yuvası", "koca bir bok çuvalı," vb.

Mahallemde, bir vatandaş, oturduğum yerin yirmi metre ötesine, yıkık dökük evlerin yanında, kaldırıma bir çöp torbası bırakmış. Birkaç hafta sonra, bu torba dört yüz metre uzunluğunda, dört metre yüksekliğinde bir dağa dönüştü. Bu süre içerisinde, 1878 tarihli bir kitap okudum: John Evans, *Taşın Çağları, Büyük Britanya'nın Aletleri ve Süs Eşyaları*. Tarihöncesinden kalma bir el aletinin gravürü altında şu ibareye rastladım: "Bockland yakınlarında bulundu." 'My God'!

Bok = Türkçedeki bok.

Bock = "boklayın!", bkz. Doktor Faustroll!

İşte bu 'arture'ün hikâyesi. 565. 'arture'e gelince, çok ama çok basit: Hoş bir canavarın etrafını saran hakiki canavarlar! Hitler'in, Metternich'in, Pinochet'nin vb. iğrenç kafaları seçiliyor arada.

> Sizin Bremen Mızıkacıları masallarınıza karnım tok; hiçbir şey anlatmak istemiyorum; şarkı söylemek istemiyorum, vaaz vermek istemiyorum, kimse inkar edemez: Masallar tedavülden kalktı artık, şehir masalları da, Devlet üstüne yazılan masallar da, bilimsel masallar da; felsefi olanlar bile hattâ; ruhlar âlemi yok artık; Avrupa, en güzel olanı, öldü; işte doğru, işte hakikat. Hakikat de, doğru gibi, masal değildir, ve doğru olan asla masal olmamıştır.
>
> Elli yıl var ki Avrupa gerçek bir peri masalıydı. Birçokları bugün bu peri masalı dünyasında yaşıyor, ama ölü bir dünyada yaşıyorlar, kendileri de ölü zaten. Ölü olmayan yaşar, masallarda değil üstelik; bu da bir masal değil! [...] (Thomas Bernhard)

Böyle devam ediyor!

Arture 565 – Thomas Bernhard – 2002 (34,5 x 30 cm.)

Arture 540 – Bockland – 2000 (54,5 x 25 cm.)

1 Haziran 2005

8 / DİYOJEN / KİNİKLER

Diyojen'in adını duymayan yoktur, Atina sokaklarında yaşayan bu ilginç adam, barınak niyetine bir fıçıda yaşar; güpegündüz elinde bir fenerle, İnsanı arar!

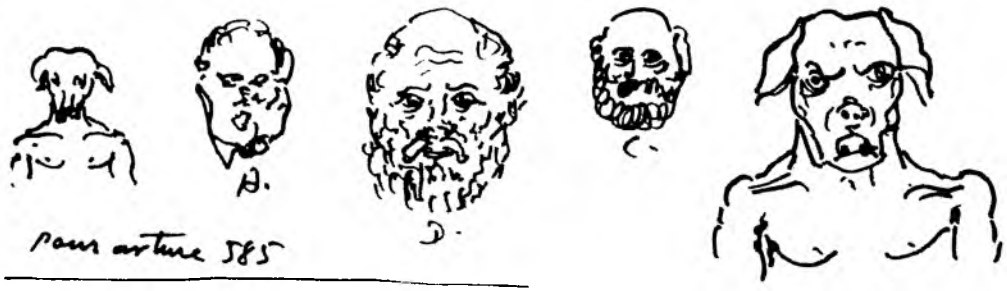
Ama Sinoplu Diyojen'in yazdıklarını bilmeyiz hiç. Derlemeciler sayesinde, yalnızca anekdotlarla söylentiler ulaşmıştır bize; özellikle de, yaklaşık on sekiz yüzyıl önce *Ünlü Filozofların Hayatları ve Öğretileri* başlıklı bir kitap yazmış Diyojen Laertios sayesinde!

Bugün artık küçük bir kitap var elimizde, *Diyojen ile Krates'in Mektupları*, ama gerçek mektuplar değil bunlar. Ayrıca Léonce Paquet'nin, M.-O. Goulet-Cazé'nin, R. Goulet ve C. Castéra'nın vb. çalışmaları var.

Kütüphanelere gidip Kinik okulun filozofları üstüne eski çalışmaları bulmak gerektiğini de biliyorum. Ama bu işi uzmanlara bırakacağım!

Sevgili dostum,

Bugün bir profesör edasında olduğum için özür diliyorum! Çıkmaya hazırlanıyorum. İşin aslı, altı yüzüncü 'arture'üm şerefine bir şölen vermek üzere yirmi kadar dostumu bir restorana davet ettim. Bu akşamın ayrıntılı bir dökümünü aktaracağım sana. Hem ayrıca, şeref konuğum sensin. Akşama görüşürüz, diyelim o zaman, ya da yarına!

Antisthenes

2 Haziran 2005

Akşamımı berbat ettin! Gözlerim her an, arkadaşım Daniel'in bulduğu Pré Verre'in kapısındaydı.

Kadehimi altı yüzüncü 'arture'e ve davetlilerimin sağlığına kaldırmadan önce, aşağı yukarı şuna benzer şeyler söyledim:

Sevgili dostlar,

Bu akşama "Altı Yüzüncü 'Arture' Şöleni" adını verdim. Bir bayram değil bu. Bayramlar bütün bir millet içindir, milyonlarca vatandaşı ilgilendirir. Biz burada küçük bir grubuz, bu da bir yemek, dedikleri gibi, büyük bir davet.

"Şölen" sözcüğünü telaffuz ettiğimizde, yirmi beş yüzyıl geriye, Antik döneme, Eski Yunan'a gidiyoruz. Platon ve Ksenophanes'ten bahsettiğimi anlamışsınızdır. Bu iki düşünür, *Şölen* başlıklı birer kitap yazdılar. Kişisel olarak, Platon'un *Şölen*'ini tercih ederim. [Görüyorsun ya, F..., düzgün işleyen küçük bir beynimiz varsa eğer, yüzyıllara ve yüzyıllara rağmen, Eski Yunan'dan ve Eski Roma'dan çıkamıyoruz bir türlü. Tüm bu düşünürler asla bırakmıyorlar bizi, hep buradalar, 2005 yılında yaşayanlar arasında yaşıyorlar!]

Dostum Hélène Topor'a telefon ederken, iyi bir fikir geldi aklıma. Hâlâ nasıl fikir sahibi olabildiğime şaşıyorum zaten! Platon'un *Şölen*'ini sahnelemek ve çok hızlı oynamak. Bir haftada tiyatro sahneleyemeyeceğime göre, oyunu yedi yüzüncü 'arture'de, yani beş-altı yıl içinde sahnelemeyi öneriyorum. Bir

başyapıt olabilecek oyunu iyi hazırlamak için, rolleri bu akşamdan paylaştırabiliriz. Fikir bana ait olduğuna göre, sahneye koyan da ben olmalıyım diye düşündüm. Sakallı dostumuz Jacques Vallet pekâlâ Sokrates rolünü alabilir, diğer sakallımız Olivier O. Olivier de Aritophanes olur, ve ufak tefek Alkibiades rolünü de, sakalsız, sinekkaydı traşlı Daniel Colagrossi alır!

Kadehimi yedi yüzüncü 'arture'e kaldırıyorum! [...]

Old boy!

Sayıklamalarımla seni yorduğum için affet! Yarın, Eski Yunanlar'a, dostumuz Kinikler'in yanına döneceğiz.

3 Haziran 2005

DİYOJEN / KİNİKLER (devam)

Köpek Diyojen, Krates ve öğrencileri hakkında ne söylenebilir? Kendi aramızda eğlenirken, diğer derlemeciler gibi, küçük yudumlarla tadını çıkarmak için bir kokteyl hazırlayayım dedim...

> Üstündeki kumaş parçasını çıkarıp yürürken vücudumu yağladım. [...] Yerel âdete göre, delikanlılardan biri yaklaştı, çok cazibeli, daha sakalları bitmemiş bir gençti; güreşmeyi bilip bilmediğimi anlamak için elini uzattı bana. Bir an, utanıp sıkılarak bilmiyormuş gibi yaptım, ama beni öldürmekle tehdit edince, onunla kuralına göre dövüşmeye başladım. Kısa bir süre sonra, benim gnomonun çubuğu diklendi (edep hâyâ gereği, öbür sözcüğü kullanmaya cesaret edemiyorum), bunun üzerine delikanlı beni bırakıp geri çekildi, ben de orada dikilip kendimi tatmin ettim. Hakem beni görünce, gelip azarladı [...], denize doğru gitmek üzere heybemle pırtımı topladım. (Diyojen'den Sopolis'e)

> Kendi güçleriyle ayakta kalabileceğini düşünen dirençli insana gelince, evlilikten ve üremeden uzak durur. Ama diyeceksin ki, insan türü yok olur gider o zaman, kim devralacak nöbeti? Göğe yalvarırsın, sefahatin rehaveti terk etsin insanlığı ve herkesin aklı başına gelsin! Ama bir tek beni dinlemiş olan vazgeçer belki, ve insanlığın geri kalanı, bana kulak asmayıp çocuk yapar. Üstüne üstlük, insan türü yok olsa bile, sinekler ve yaban arıları ortadan kalktığında dert edeceğimiz kadar dertlenmeye değer mi? Doğayı gözlemlemiş olanların konuştuğu dil budur çünkü. (Diyojen'den Zenon'a)

[...] Bir şölen sırasında, bazı davetliler kemik fırlatıyorlardı önüne: gidip bir köpek gibi üzerlerine işeyerek işin içinden sıyrıldı! (Diyojen Laertios)
[...] Neredeyse doksanına gelmişti, [...], ömrünün sonuna varmıştı [Diyojen]. Bu arada ölümüyle ilgili çok farklı hikâyeler anlatılır: Kimilerine göre, ishale yakalanmış ve çiğ bir ahtapotu yalayıp yuttuktan sonra ölmüştür; kimileri de bile isteye nefesini tuttuğunu anlatır. [...] Başka bir hikâyede, bir ahtapotu köpeklerle paylaşmak isteyince bacak kirişinden öyle bir ısırılmış ki ölmüştür. [...] Geleneğe göre, öğrencileri arasmda nereye gömüleceği konusunda bir tartışma çıkmış hemen. Hattâ neredeyse yumruklar konuşmuş. [...] Mezarına, tepesinde Paros mermerinden yontma bir köpek bulunan bir taş dikilmiş. (Diyojen Laertios)

Hipparchia, Krates'in öğretilerine ve yaşam biçimine fena halde kaptırmış kendini; taliplerine, onların zenginliğine, soylu kanına ya da güzelliğine aldırmıyormuş hiç, varsa yoksa Krates. Ana babasını bile Krates'le evlenmezsem canıma kıyarım, diye tehdit eder olmuş. Yakınları da Krates'e gidip kızlarını vazgeçirmesi için yalvarmışlar: Krates elinden geleni ardına koymamış, yine de ikna edemeyince, kızın önünde giysilerini çıkarıp şöyle demiş: "İşte senin geleceğin ve onun tek varlığı, buna göre karar ver, çünkü ancak benim alışkanlıklarımı benimsersen karım olabilirsin."
Genç kız kararını vermiş, ve onunla aynı pırtıları kuşanıp Krates'le dolaşmaya, halk içinde onunla birlikte yaşamaya [ya da: onunla sevişmeye], ona yemeklerde eşlik etmeye başlamış. (Diyojen Laertios)

Arture 585 – Les Cyniques – 2004 (43,8 x 17 cm.)

Arture 541 – Diogène – 2000 (30 x 21 cm.)

Demonaks'a ne vakit felsefe yapmaya başladığı sorulmuş: "Kendimi yargılamaya başladığım zaman," diye cevap vermiş. (Stobaeos)

[...] [Diyojen], insan yaşamak için donanımlı olmak istiyorsa, kendisine ya bir akıl ya da bir ip gerektiğini söyler dururmuş. [...] evlenmek üzereyken bir daha asla evlenmeyen; yolculuğa çıkmak üzereyken bir daha hiç yolculuk etmeyen; siyasetle ilgilenmek üzereyken bir daha hiç ilgilenmeyen, çocuk yetiştirmek üzereyken bir daha yetiştirmeyen insanları övermiş; bir de soylularla yaşamak üzereyken bir daha yanlarına yaklaşmayanları. [...] Bir gün, ortalık yerde kendisini tatmin ederken, demiş ki: "Bir de karnımızı ovuşturunca açlığımızı dindirebilseydik." (Diyojen Laertios)
Diyojen'e gökyüzünde neler olup bittiği sorulduğunda, demiş ki: "Hiç oraya çıkmadım ki." (Tertullianos)

[...] Antisthenes sayesinde nasıl bilgeliğe erdiği sorulduğunda, seve seve cevap verir: "Bana ait olanı ve bana ait olmayanı gösterdi bana. Mülk benim değil; ana baba, hizmetkârlar, dostlar, şöhret, bildik yerler, toplumsal ilişkiler, bütün bunların yabancısıyım." Tamamen kendisine ait olanı belirterek, devam eder: "Temsillerin kullanımı, Antisthenes bana bu hakkın yalnızca benim olduğunu ve kimsenin ilişemeyeceğini gösterdi; kimse engel olamaz ona, dilediğim gibi yararlanmamaya zorlayamaz." (Epiktetos)

[...] Oidipos sakatlanmıştı, başıboş ve mutsuz göçebeliği seçmeden önce gözlerini oymuştu. Kendini kurutmak yerine, der Diyojen, bunu Thebes'te yaşayanların gözünde resmileştirse daha iyi ederdi. Sözlerini doğrulamak için şöyle devam eder: "Nedir ki! Horozlar böylesi maceralar için bu kadar yaygara koparmıyor, köpekler de öyle, eşekler de, Asya'nın en iyi halkı denen Persler de!" Ona göre, en korkuncu, İokastos'la oğlu arasındaki cinsel ilişki değil, delikanlının sakatlanmasıdır –"iki gözüyle diyar diyar dolaşamazdı sanki," diye bitirir. (Dion Khrysostomos)

Off! Daha onlarca sayfa aktarabilirdim böyle, ama Diyojen ve öğrencilerini burada bırakıyorum.

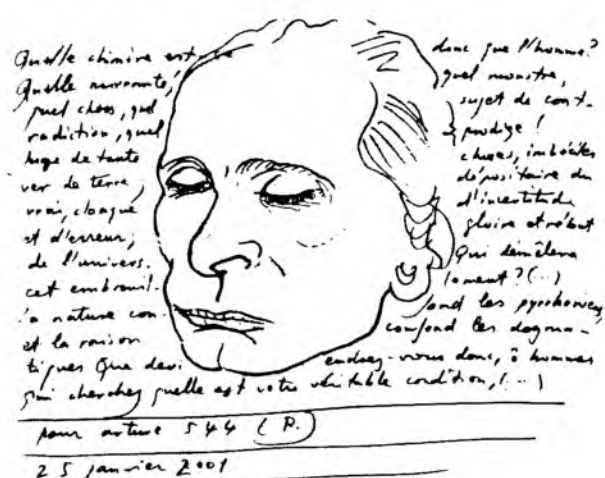
6-7 Haziran 2005

9 / BLAISE PASCAL

Schopenhauer ve Pascal okumaya Thomas Bernhard'ın etkisiyle başladım sanırım. Neredeyse tüm kitaplarında: "benim Pascal'ım", "benim Schopenhauer'ım" der durur.

Şimdi defterlerimde Pascal okumalarımla Pascal üstüne okumalarımdan derlediğim notlara bakarken, bu düşünürü konu alan üç 'arture' apaçık canlandı gözümde. On dört yıl boyunca şu İnsan dizisi üstünde çalıştıktan sonra, Pascal'ın şu yazılarıyla karşı karşıya geldim:

> Soyut bilimlerle çok uzun süre uğraştım; ve erişimin bu kadar sınırlı olması bıkkınlık verdi bana. *İnsanı incelemeye* başladığım-

da, soyut bilimlerin insana özgü olmadığını, bu bilimlere dalarak insanlık durumumla ilgili yanılgıya düştüğümü fark ettim, tıpkı bu bilimleri yok sayanlar gibi. Diğerlerinin bilgi eksikliğini affettim. Ama *insanı incelerken* en azından az yoldaşım olmadığı sanısına kapılmıştım, bunun insana uygun gerçek bir çalışma olduğu sanısına. Yanılmışım: geometri çalışanlar kadar bile değil sayıları. Bu işin altından nasıl kalkılacağını bilmediğiniz için arıyorsunuz aslında diğerlerini; ama yine de insanın sahip olması gereken bilimin burada olmadığı ve mutluluğu yakalamak için kendini bilmezden gelmesinin daha uygun düşeceği de doğru değil mi?

Kişi kendini bilmeli: hakikati bulmaya yaramasa bile, hayatı düzenlemeye faydası olur ki bundan daha hakiki bir şey yoktur.

Gel gör ki Pascal İnsan üstüne çalışmalarında ilerledikçe daha da karanlığa gömülüyor:

O kadar kibirliyiz ki bütün dünyanın, hattâ biz gittiğimizde gelecek insanların bile tanımasını istiyoruz bizi; ve öylesine kasıntıyız ki, çevremizdeki beş altı kişinin gösterdiği saygıyla oyalanıyor, bununla yetiniyoruz.

Şan şöhretin acısı o kadar büyük ki, hangi nesneyi bağlasak ona, ölüm bile olsa bu, seviyoruz onu. [...]
İnsanın büyüklüğü sefil durumunu kabul ettiğinde büyüktür. Bir ağaç, sefilin biriyim ben demez kendine. [...] Övünürse alçaltırım onu; alçaltırsa kendini, yüceltirim; ve sürekli tersini söylerim ona, akıl ermez bir canavar olduğunu idrak edene dek.

Evet, gelişigüzel bir sözcük: Şu canavar!

[...] her konuda korkunç bir cehalet içerisindeyim, vücudum nedir bilmiyorum, duyularım, ruhum nedir ve söylediklerim, düşünen, her şey üstüne ve kendi üstüne düşüncelere dalan şu kendi parçam nedir bilmiyorum [...] Bildiğim tek şey, bir süre sonra ölmek zorunda olduğum. [...] İnsan nasıl bir kimera peki? Nasıl bir yenilik, nasıl bir canavar, nasıl bir kaos, nasıl bir çelişki yumağı, nasıl bir mucize! Her şeyin yargıcı, budala solucan; gerçeği elinde tutan, kuşku ve yanılgı kumkuması; evrenin gururu ve dökümtüsü.
Kim çözecek bu kördüğümü?

Arture 543 – Pascal – 2001 (30 x 21 cm.)

Arture 544 – Pascal – 2001 (30 x 21 cm.)

25 Ocak 2001

PASCAL (devam)

Tamam, tamam sevgili dostum, burada bırakıyorum! Pascal'ın Thomas Bernhard için neden "benim Pascal'ım" olduğunu ve Pascal'ın neden "bizim Pascal" olduğunu biliyoruz artık!
Pascal şöyle mesajlar da verebilirdi bize:

> Felsefeyle alay etmek, gerçekten felsefe yapmaktır.
> Bir kent, bir kır, uzaktan bir kenttir ve bir kırdır; ama yaklaştıkça, evlerdir, ağaçlardır, kiremitler, yapraklar, otlar, karıncalar, karınca bacaklarıdır, sonsuzca.

Arture 542 – Pascal – 2001 (30 x 21 cm.)

25 Ocak 2001

10 / FERNANDO PESSOA

My dear F...,

Otuz beş yıldır ayrılmadım Fransa'dan! Çalışma masamdan, defterlerimle kitaplarımdan ayrılmam kesinlikle olanaksız! Buna rağmen, dostumuz Pessoa'yı yirmi yıl sonra tekrar ziyaret etmeye karar verdim. Heybemi onun kitaplarıyla doldurup Lizbon'un yolunu tuttum. Olağanüstüydü! Şölen üstüne şölen! Diyalog üstüne diyalog! Şimdi diyeceksin ki: "Hepsini anlat bana! Hadi anlat! Acele et, hiçbir şeyi atlama, her ayrıntıyı istiyorum!" Sabırlı ol, gözlerini iyice aç, işte Lizbon'a ayak bastığım andan itibaren olup bitenler:

> [...] Kimi metaforlar sokakta yürüyen insanlardan daha sahici. Kimi imgeler, kimi kitapların bitiminde, birçok kadından, birçok adamdan daha belirgin bir biçimde yaşıyor. Kimi edebi cümlelerin kesinlikle insani bir kişiliği var. Kaleme aldığım sayfalarda beni dehşetten donduran yüz hatlarına rastlıyorum, öyle insan görünüyorlar bana, öylece seçiliyorlar odamın duvarlarında, gece karanlıkta... [...] Yaşadığım gibi öleceğim, derme çatma bir kenar mahallede, her türlü dökütünün post-scriptum'ları arasında vücuda gelmiş o yerde. [...] Yaşamayı göze almaktansa yazmak daha iyidir, güneş varolduğu ve muzlar satıldığı sürece, yaşamak güneşte muz satın almaya indirgenmiş olsa da. [...] Olanaksız manzaralarımı ele geçirseydim eğer, olanaksızlardan ne kalırdı ki geriye? [...] Bugünlerde, parklarla, bahçelerin tadını çıkarıyorum doya doya. Bu kent bahçelerinin cevherinde nasıl bir sefalet, nasıl bir tuhaflık saklı bilmem, ancak kendimi iyi algılayamadığım za-

manlarda algılayabiliyorum onu. Parklar birer kafes benim için, orada ağaçlarla çiçeklerin rengârenk oyunları içinde tam da tutunamamaya yetecek kadar yerleri var, kendilerine ait bir yerleri oradan çıkamamaları için, güzellikleriyse tam mânâsıyla yaşamdan yoksun oldukları için var. [...] Penceremden sarktığımda, görmeden baktığım sokağın tepesine tünemiş penceremden, pislik temizlemeye yarayan, kuruması için pencerelere asılan, sonra orada unutulan şu nemli bezlerden biri gibi hissettim aniden [...]. Uçsuz bucaksızca yalnız olmak ne iyi! Kendine çok yüksek sesle bir şeyler anlatmak, göze çarpan hiçbir şey olmadan dolanıp durmak, dalmak, iskemlede geriye kaykılmak, hiçbir çağrının bölemediği bir hayal içinde! O vakit uçsuz bucaksız bir çayırlık olur ev, bir oda koca bir parkın boyutlarına erişir [...].

Uyumuyorum, uyumayı umut etmiyorum.
Ölümde bile, umut etmiyorum uyumayı.

Lizbon ziyaretim sırasında, dostum Fernando'nun yaşını epeyce aldığını fark ettim; hattâ yaşı olmadığı bile söylenebilir! Birkaç yıldır hiçbir şey yazmadığını söyledi. Hasta değildi aslında; kâğıtlarla dolmakalemlerin görüntüsü hasta ediyordu onu.

Sana bunları yazarken, Lizbon'dan kötü haber geldi; en nihayetinde uyuyor gibi yapıyor! Bana gönderdiği bir kitap da aynı anda geldi: *Tuhaf Bir Bakış*. Dostları, bavulunda, binlerce binlerce sayfa arasında, çözülecek yeni yeni sayfalar buldular. Otobiyografik metinler bunlar, gençliğindeki kişiliklerinden metinler: Charles Robert Anon, Peder Maurice, Jean Seul, Alexander Search, Marco Alves, F. Wyatt, vb.

Ben, Charles Robert Anon, varlık, hayvan, dört ayaklı, memeli, primat, eteneli, maymun, catarrhini [...], insan; yaş: 18, bekâr (ara ara değişiyor), megaloman, dipsomani alâmetleri gösterir, ileri seviyede yoz, şair, mizahta iddialı, dünya vatandaşı, idealist filozof vb. [...]

Tamamen şirazesinden çıkmış cinselliği, ona insan edimlerinin cinsel temellerini çözümleme ve bulma yolunda garip bir uyanıklık kazandırmakla kalmıyordu [...]. Marco Alves, derin düşüncelere dalmışken, yaşadığı çağın sanki bir otuzbirciler çağı olduğu kanısına vardı [...], iktidarda iktidarsızlar, cinselliği olmayan cinslikli varlıkların çağı. [...]
Margaret Mansel, senin karın (monadcı).

Arture 547 – Pessoa – 2001 (50,2 x 20 cm.)

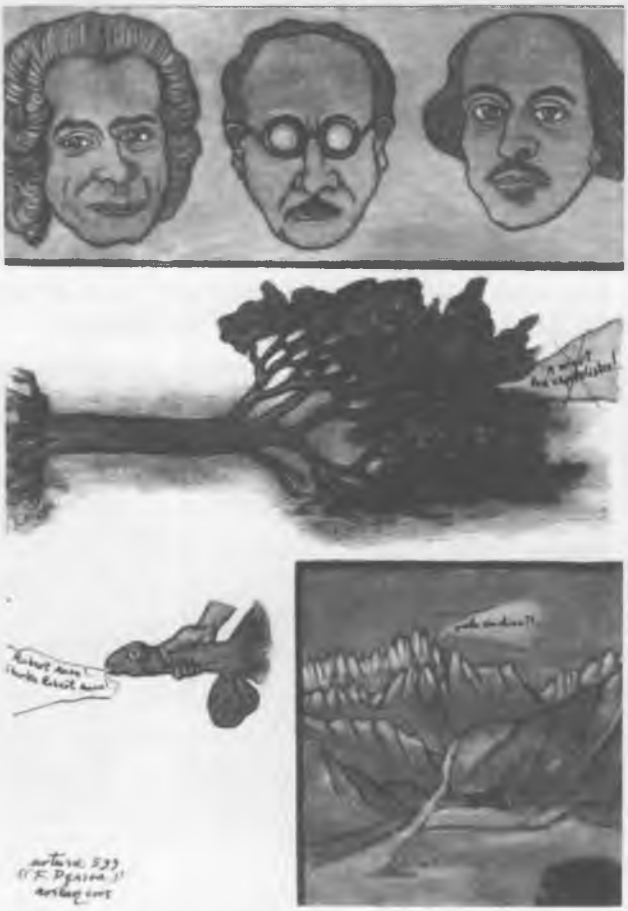
Otuzbirci! Gel evlen benimle! Bitsin otuzbircilik. Sev beni. Mastürbasyoncu! Mazoşist! Erkekliği kalmamış adam! Erkek penisinden yoksun adam! Penis yerine klitoris taşıyan adam! Evlilik konusunda bir kadının ahlâkına sahip adam. Pis solucan! Gerzek! Parlak solucan!

Tiksindiriyorsun beni! Deli ediyorsun! Birazdan göreceksin nasılmış benim düşmanlığım. Karıya dönüşmüş adam.

Sefahat sağlıklı hevesler getirmez asla. Cazibeli bir genç kıza bağlanarak denemelisin cinselliği. Bu yaz bolca tanıma şansın olacak. [...] Asla bir adamla deneme. Erkek, erkektir işte –mastürbasyonsa hiçtir. [...] Tarihte biz bu durumdakilerin sayısı epeycedir – özellikle de sanat tarihinde. Shakespeare ve Rousseau birer örnektir, ya da emsal diyelim, en meşhurlarından. Ve bedenimin içinde aklımın tepe taklak olabileceği korkusunun düşüncelerimdeki temeli aynı hadisenin bu ikisinde farklı biçimlerde gerçekleşmesinde yatıyor –ilkinde tam anlamıyla oğlancılık biçiminde tezahür ediyor; ikincisinde o kadar belirgin değil, muğlak bir mazoşizmle açığa çıkıyor.

Kayaların statik ruhu o derin heyecandır, herhangi bir sosyalist ya da anarşist kuramdan çok daha sahici, çok daha güzeldir. Bir kayanın heyecanından söz etmek aptalca gelebilir, belki de yoktur öyle bir şey. Ama insancı kuramların da salakça olduğuna en ufak şüphe yoktur, yalnızca sosyolojik değil, aynı zamanda psikolojik çözümlemeye dayalı aptallıklardır bunlar.
Sanat, nefsine düşkünlüğün en üstün ve en incelikli biçimidir. Sanatçıyla onu izleyenler arasındaki ilişki, erkekle kadının çiftleşme sırasındaki ilişkisini andırır. [...] Gerçek bir usta, kimsenin izlemediği bir sanatta usta olmuştur.

Arture 599 – F. Pessoa – 2005 (30 x 21 cm.)

8 Haziran 2005

11 / WALTER BENJAMIN

> [...] Beni ele geçirmiş düşüncelerle güçlerin alanını bütünüyle katedebilmek için [...], giderek büyüyen intihar eğilimimi anmaktan başka şey kalmıyor elimde. Kesinlikle şiddetli bir panik duygusunun esinlemediği o eğilimi [...].
>
> Hayatım boyunca üç kadın ve içimde üç farklı adam tanıdım. Hayat hikâyemi yazmak, bu üç adamın kuruluşuyla yıkılışını ve aralarındaki uzlaşmaları göstermek olurdu –şöyle de söylenebilir: Hayatımın şu an ortaya koyduğu üçler-iktidarı.

Liebe F...,

W. Benjamin, kesinlikle 20. yüzyılın "düşünen büyük kafaları"ndan biri benim için. Umarım aym fikirdesindir ve benim gibi düşünüyorsundur – konuşmalarımız ya da yazışmalarımızda ondan söz ettiğimizi hatırlamıyorum.

Epey bilinçli bir şekilde, iki dostu arasında bölmüş kendisini: B. Brecht ve Greshom Scholem. Fransa'da sürgündeyken, 1940 yılında, Amerika yolunda, Port-Bou'da intihar etmeyi başarmış, diyeceğim. Ele geçirdiğim belgelere göre, bu Port-Bou panoraması da aynı hikâyeden alıyor kaynağını. Sana! Sağlığına!

Arture 551 – Walter Benjamin – 2001 (73,5 x 32 cm.)

Arture 553 – L. Janácet ou Chostakovitch – 2001 (53,5 x 25 cm.)

13 Haziran 2005

12 / L. JANÁCEK VE D. ŞOSTAKOVİÇ

Operaya bayılmam. Hayatım boyunca hepi topu iki üç opera görmüşümdür. Ama genel olarak müziğe çok düşkünüm, o sadık yoldaşa ve özel olarak birkaç müzisyene.

Burada iki opera var: L. Janácek'in *Katia Kabanova*'sı, D. Şostakoviç'in *Mtsenk'li Leydi Macbeth*'i. İkisini de defalarca dinlemişimdir.

Konu, hikâye çok basit: Kötü evlilikler yapmış iki kadın, kurtuluşu arar, iki çapkına âşık olur, sonunda kendilerini Volga'ya atarak intihar ederler. İşte bu manzara, akıp giden nehir ve Rus stepleri oradan!

Arture 556 – Cesare Pavese – ([...] boeufs prudents [...]) 2002 (40 x 20,8 cm.)

14 Haziran 2005

13 / CESARE PAVESE

> Daha önce yanımda bir kadınla uyanmadığımı, sevdiğim kadınların beni asla ciddiye almadıklarını ve doyuma ermiş bir kadının erkeğe yönelen o minnettar bakışını görmediğimi söyleyebilir miyim sana, aşkım.
>
> Çabucak boşalıveren şu adam olarak doğmasa çok daha iyi olurdu. İntiharı haklı gösteren bir kusur bu.

İşte sevgili dostum, Pavese'nin durumu, *Yaşama Uğraşı*'nın kendisi tarafından korkunç bir açıklıkla verilen özeti! Tragedya mı, komedya mı? Bu konuda hiç doktora danışmadığına göre, ikisi birden diyebilirim.

> Aradığım şeyin, yalnızca daha önce gördüğüm bir şeyi görmek olduğunu açıklayabilir miydim birine? Yük arabaları görmek, ambar görmek, fıçı görmek, demir parmaklık görmek, hindiba görmek, mavi kareli bir mendil, su matarası, bir kazma sapı görmek olduğunu? Yüzler de hoşuma gidiyordu böyle, onları hep görmüş olduğum şekilde: kırışıklarla dolu yaşlı yüzler, güvercinlik biçiminde damlar. Benim için, mevsimler geçiyordu, yıllar değil. Rastladığım şeyler ve konuşmalar öncekilerle ne kadar aynı olursa, -kızıl sıcaklar, panayırlar, eski, dünyanın yaratılışından önceki hasatlar- o kadar haz duyuyordum. Çorbalar, şişeler, budama bıçakları, harman yerindeki ağaç gövdeleri için de aynı şey geçerliydi.

Yaşamak kadar basit, ya da... "Söz yok. Bir tavır. Yazmayacağım artık." (18 Ağustos 1950)

Arture 569 – Cesare Pavese – 2003 (41,5 x 35 cm.)

Yine de:

[...] bir tek kitapları görüyor, bir tek kitaplarda, kitaplarla yaşamayı biliyor artık, kitaplarla akıl yürütüyor, kitaplarla seviyor, hep kitaplarla uyuyor, onlarla birlikte yiyor: Kısacası, Cesare Pavese, kitap-insan.

Bu anlatılardaki kişiler (*Tepelerdeki Şeytan, Ay ve Şenlik Ateşleri*) tamamen baştan savma, birer ad, birer tip hepsi, o kadar: bir ağaçla, bir evle, bir fırtınayla, bir hava saldırısıyla aynı düzlemdeler.

15 Haziran 2005

14 / MAUPASSANT

Tam tarihini veremeyeceğim, ama 1890'a doğruydu sanırım, Paris'te, Maupassant'ın delirdiği yolunda bir söylenti yayılıverdi. [...] Uzmanlar, kokuşmuş bir et parçasına üşüşen koca sinekler gibi atıldılar Maupassant "vakası"na. Daha hastaneye bile yatırılmamışken onu deli ilan etmek istediler.

Arture 557 – Maupassant – 20023 (35 x 35 cm.)

(devam)

Sevgili dostum,

Maupassant, tıpkı Nietzsche gibi, sağlıklı bir adamı yavaş ama kesin adımlarla genel felce götüren 19. yüzyıl salgınlarından birine, basbayağı frengiye yakalanmıştı.

> Ne istiyorsunuz, tüm inançlar sizin, tüm o safça inanışlar diyelim, bendeyse bir tane bile yok. En düş kırıcı ve en çok düşkırıklığına uğramış insanım; duygusallıktan ve şiirsel olmaktan en uzak olan benim. Aşkı dinler arasında, dinleri de insanlığın içine düştüğü en büyük aptallıklar arasında sayıyorum
> Şoka mı girdiniz, Madam?
>
> Schopenhauer'e delice hayranım, onun aşk kuramı en kabul edilebilir olanı gibi geliyor. Varlık isteyen doğa, üreme tuzağının çevresine duygu yemini serpiştirmiş. (Maupassant)
>
> İkide bir, evime dönerken, ikizimi görüyorum. Kapımı açıyorum ve bakıyorum koltuğumda oturmuşum. Bu olay daha gerçekleşirken bir sanrı olduğunun farkındayım. İlginç mi? Ve bir parça olsun sağduyusu kalmamış olsa, ne kadar korkar insan! (Maupassant)
>
> Ve o aynada, çılgınca imgeler, canavarlar, korkunç cesetler, dehşet verici her türlü hayvan, yırtıcı yaratıklar, belli ki delilerin yakasını bırakmayan her türlü olağandışı hayal görmeye başladım. İtirafım budur, sevgili doktor. Ne yapmam gerekiyor, söyleyin. (Maupassant)

Sevgili F...,

Maupassant, Doktor Blanche'ın Evi denen yere yatırılmıştı. Bu Maison Blanche, onlarca yıldır, Türk Büyükelçiliği olarak kullanılıyor! Elçimiz Tansu Bleda'nın zamanında, orada çok keyifli zamanlar geçirmiş, ama Maupassant'ın kaldığı hücreyle bir başka hücrede kalan G. de Nerval'inkine gidip bakmayı unutmuştum hep. Ama kadehimi senin şerefine kaldırmama engel değil bu!

15 / TORQUATO TASSO

> Ey Torquato, Torquato, hayat senin yüce ruhunu bize ayırmış, sana da kala kala gözyaşları kalmış. Bahtsız Torquato! Şarkındaki hoşluk ne teselli edebildi seni, ne de insanlarla efendilerin nefretiyle tiksinç hıncının o ateşli ruhuna saldıkları buzu eritebildi. Aşk, aşk, hayatımızın son yanılsaması bırakıp gidiyordu seni. Boşluğu sağlam, gerçek bir gölge gibi aldın, dünyayı ıssız bir diyar gibi. Geç gelen utkunu görmedi gözlerin: son saatin kayıp değil, kurtuluş oldu. Bizdeki marazı bilen, ölümü ister, kral tahtlarını değil. Geri gel, hey! geri gel, o dilsiz, o kasvetli mezarından çık, buhrana susadıysan eğer, ey sefil bahtsızlık emsali! [...] Ey dost, kim yanacak sana, herkes bir tek kendini kolluyorsa? Büyüklük ve asaletin adı delilik olmuşken, ölümcül ıstırabına budalaca demeyecekler mi? [...] (G. Leopardi)

[1823. Şubat. Tasso'nun mezarında ağlıyor: "Roma'da tattığım ilk ve tek haz bu." (Leopardi)]

Leopardi'nin "Bahtsız Torquato"sunun nesi vardı peki? Bu acayipliklerin kaynağında ne vardı: Léonore d'Este'ye umutsuz aşkı; beyinsel rahatsızlığı; "sanrıları ve birilerinin onun sonunu hazırladığı, kendisini zehirleyeceği yolundaki sonu gelmez korku"su nereden geliyordu? Bence şizofrendi, hepsi bu! Bu kavramı ünlü psikiyatr Eugen Bleuler'e ve 20. yüzyıl başında, 1911'de basılan bir o kadar ünlü kitabı *Dementia praecox ya da Şizofreniler Grubu*'na borçluyuz.

> [...] Reform korkusu eskinin o tatlı hoşgörüsünü aldı götürdü. En ufak bir dize suç olup çıkıyor işte. Papalığın saldığı korku şairin [Tasso] elini ayağını bağlıyor. Beceriksizce atılıveriyor kuşkucu engizisyoncuların önüne. İşlemediği suçları itiraf ediyor.

Tanrı'dan şüphe ettiği için suçluyor kendisini. Dinsiz olduğunu anlamasınlar diye Tanrı'ya seslendiği bile oluyor: "Efendimiz, Tanrı anlayışım Platon'un idealarından, Demokritos'un atomlarından, Anaksagoras'ın sisteminden, Aristoteles'in ilk maddesinden daha farklı değildi kesinlikle. Ama dünyanın yaratıcısı olduğundan, insana ebedi bir ruh verdiğinden ve insan biçiminde tezahür edebildiğinden şüphe duyuyordum. (Pierre de Bouchaud, 1907).

16 Haziran 2005

Tasso'yla ilgili başka ne söylenebilir? Bir şatodan diğerine, dükler, prensler arasında dolaşıp duruyor; Ferrara, Torino, Mantova, Padova, Pesaro, Urbino, vb.; gittiği her yerde kaygılı, ıstıraplı, rahatsız. Sonunda Santa Anna deliler evine kapatılıp zincire vuruluyor; yedi yıllık bir tutsaklığın başlangıcı.

[...] Peki arslanlardan, kaplanlar ve yılanlardan konuşmak neye yarar, hepsi de yine duyarlı yaratıklar olduktan sonra?... Ağaçlar da sever. Asmanın, eş seçtiği gövdeye nasıl bir şefkatle, nasıl da yinelenen kucaklamalarla sarındığını görebilirsin. Köknar köknarı sever, çam da çamı. Karaağaç karaağaç içindir, söğüt söğüt için, gürgen gürgen içindir; her biri öteki için yanar, iç geçirir. O kadar pütürlü, o kadar vahşi görünen meşe bile aşk oyunlarına girişebilir, aşk zekân ve aşk sezgin varsa eğer, onun dilsiz iç çekişlerini duyabilirsin... (T. Tasso, "Aminta")

Arture 558 – Torquato Tasso – 2002 (74,5 x 25 cm.)

16 / KARL KRAUS

Sevgili dostum,

Karl Kraus: Şu son yıllardaki en önemli ve en mutlu karşılaşmalarımdan biri! Gazetecilerden nefret eden (özellikle de günlük gazetelerde yazanlardan) bu gazeteci, bu korkunç ve korkulan (dergisi *Die Fackel*'de) polemikçi, Birinci Dünya Savaşı sırasında kaleme alınmış, yedi yüz sayfadan uzun, oynanmaz bir tiyatro oyununun (*İnsanlığın Son Günleri*) yazarı, Avusturya'da ve Avrupa'nın hemen hemen her yerinde tanınan bu büyük konuşmacı; aynı zamanda, tabii ki büyük bir şair, kullandığı yazılı ve sözlü dilin de büyük hayranıydı; başka ne söyleyebilirim?

Nasıl mı keşfettim onu? Şimdilik buna cevap veremiyorum! Alman dilinin öteki yazarları sayesinde herhalde, Karl Kraus üstüne büyük bir metin yazmış Walter Benjamin sayesinde belki de.

Böyle işte, defterimi karıştırırken, Kraus'un Walter Benjamin tarafından aktarılan bir metnine rastgeldim:

> Söylemek istediğim –ve bu kez bu insanlıktan çıkmış mülk ve kan sahipleri soyuyla ve onların Almancamı anlamayan, gerçek inanışlarımla "çelişkilerimi" çıkarsamayı beceremeyen yandaşlarıyla Almanca konuşmak istiyorum" [...] – söylemek istediğim şu: gerçeklik olarak komünizm, bu soyun hayata küfreden ideolojisinin antitezidir; yine de, daha saf, ideal bir erek uğruna can sıkıcı bir panzehirdir –şeytan götürsün onun praksisini, ama Tanrı da mal varlığı olanların ve tüm diğerlerini kendilerine destek çıkmaya zorlamak için, teselli niyetine hayatın en yüce değer olmadığı fikrini dağıtanların, diğerle-

rini açlık ve yurtseverlik onuru cephesine itmek isteyenlerin tepesinden daimi bir tehdit olarak eksik etmesin onu. Tanrı başımızdan eksik etmesin onu ki, en berbat yüzsüzlüklerin sınırını zorlamış bu ayaktakımı daha da yüzsüzleşmesin, eksik etmesin ki, haz monopolünü eline geçirmişlerin ve kendilerine köle ettikleri insanlığın, ona frengi bulaştırdıkları vakit aşktan nasibini alacağına inananların toplumu da, bu topluluk da, en azından bir kabusla girsin yatağına! Eksik etmesin ki en azından kurbanlarına ahlâk vaazı verme isteğine kapılıp kendi aleyhlerine işleyecek nükteler savurabilsinler.

Kraus aforizmalarıyla (daha ileride birkaçını veririm) tanınıyor, bir de P. Altenberg, Adolf Loos'la vb. kurduğu sadık dostluklarla, Schönberg, A. Berg, A. Webern ve Eisler müziğinin büyük destekçisi çünkü. Fikir, inanç ve tavır değiştirmeleriyle de tanınıyor. İlk başlarda, Viyana'da Freud'un destekçisiyken, bir süre sonra şunları yazabiliyor:

Psikanalistler, şu insanlık müsvetteleri, yalnızca adıyla bile psikhe ile anüsü birbirine bağlamış, doğaya küfür sallama, onu hiçe sayma biçimini sunmak üzere her biri kendi dergisini çıkaran gruplara bölünmüş şu meslek. [...] Travmanın nerelerde gömülü olduğunu biliyor, bir kompleksin üstünde yeşeren otu hissediyorlar. Bu saplantılı itki memurları her yerde; Grillparzer, Lenau ya da Kleist vakalarını da elden bırakmadılar, acemi büyücü Goethe'ye gelince, onun durumunda yüceltmenin mi nefissizliğin mi payı olduğu konusunda hâlâ anlaşabilmiş değiller. Onlara gülüp geçtiğimi söylesem anal bir sorunum olur. Kuşkuya yer yok, der kuşkucular, mücadelemde babaya başkaldırı okunur, her cümlemin ardında da ensest motifi [...].

17 Haziran 2005

Old boy,

Bugün, Karl Kraus'un Hitler'in 1933'te iktidara gelmesinden sonraki suskunluğundan dem vurmaya ne halim ne de niyetim var. B. Brecht'in bir şiirini biliyorum yalnızca, Kraus'un suskunluğunu bir anlamda anlayışla karşılıyor. 1934'te Viyana'daki kanlı olaylara gelince, Kraus şöyle demek istiyordu sanırım:

Arture 5598 – Karl Kraus – 2002 (30 x 21 cm.)

Arture 561 –Karl Kraus– 2002 (30 x 21 cm.)

Hitler'dense Dolfuss!... Bu konuda, E. Canetti'yle L. Goldman'ın büyük polemiği okunabilir.

Paradokaslara, aforizmalara düşkün olduğumu söyleyemem, ama Kraus'un yumurtladığı birkaçını burada anmadan edemeyeceğim.

> Erkek kadını tatmin ettiğini geçirir aklından. Ama aslında çabalayıp duruyordur.
>
> Daha önce hiç denemedim ama, sanırım roman okumak için önce kendimi bu fikre alıştırmalı, sonra da gözlerimi sımsıkı kapamalıyım.

Çağın en berbat sorunu; elinde kâğıt bulunması ve o kâğıda basılanların kaynağını rektumdan alıp yargı ve mizah diye iş görmesidir.

Tek bir yurt tanırım, o da çalışma masam.

Bir keresinde, Norveç'te bir gezinti sırasında, yararlı olduğu söylenen bataklıklarla dolu bir bölgeye daldım, bir ağacın gövdesine tutunup, güvenli bir yol aramak için gücümü yeniden toparlayana dek kımıldamadım... O yolu bulabildim mi bilmem... Yine de, uzun zaman bu kasvetli hatıra su yüzüne çıkmadı. Ta ki bir gün, emin ellerde olacağım ve etrafımın bir sürü "hayranla" çevrileceği bir davete gitmeye ikna edilene kadar... Her yanda, yalnızca hayranlar. İlerlediğim anda, yer göçüyor. Tam olarak, göçüyor. Bir ağaç gövdesine tutunuyorum. Diyorlar ki bana: böylesi bir sakınım yersiz, bir adım atmam yeterli olacak çünkü, ve sağlam bir ortamda, hayranlar arasında olacağım... O günden beri, karstlik arazilerde dolaşıyorum, orada böyle şeyler olmaz en azından.

Engin bir kültür, donanımlı bir eczane gibidir; ama size nezle için siyanür vermeyecekleri ne malûm?

Böyle devam edebilir, ama burada bırakmayı tercih ediyorum. İyi hafta sonları! Ben kendi adıma ava çıkıyorum, kitap avına, bak bak!... Pazartesi'ye...

20 Haziran 2005

17 / KANT
HEINER MÜLLER

Mein Liebe F...,

Nihayet biraz eğlenebileceğiz! Thomas Bernhard'ın Kant okurken nasıl delice kahkahalar attığını hatırlar mısın? Burada, aynı filozofun başka bir dikkatli okuru var: Heiner Müller. Eğer tanımıyorsan, Heiner Müller hakkında bir şey söyleyeyim sana. Bana kalırsa, B. Brecht sonrası Alman tiyatrosunun en önemli dramaturglarından biri. Bazı oyunlarını çok sevdim, otobiyografik yazılarını daha da çok. Amerikalı müzisyen John Cage gibi, "söyleşi"lere bayılıyor. İşte burada Alexandre Kluge'yle sohbete dalmış:

> Müller - Evet. Öyle ya da böyle, Kant'la çalkantılı bir ilişkim var. İlk kez on yaşımdayken okudum onu. Babamda *Ahlâk Metafiziği* vardı. Doğal olarak öncelikle mastürbasyon üstüne olan bölümü okudum. Ve derinden incindim. Kant bu işi kesinlikle suç olarak görüyordu, uzak durulması gereken, insanlığa yakışmayan bir suç olarak.
> Kluge- Neye dayanarak söylüyordu bunu?
> Müller- Doğanın kanununa aykırı düştüğü için, ayrıca...
> Müller ve Kluge- (aynı anda) üreme zorunluluğuna.
> Müller- O dönemde epey kaygıya düşürmüştü bu beni. Ama yıllar sonra, bir anekdot okuma şansım oldu, buna göre Kant her zaman dolaştığı parkta, haftada bir ya da daha sık, aynı meşe ağacının önünden geçerken mastürbasyon yaparmış. O dönemde yeniden sakinleşmemi sağladı bu hikâye.

Ama sonrasında Kant'la ilgilenmedim bir daha.
Kluge- Kuramı çürütülmüştü.
Müller- Çürütülmüştü.
Kluge- Demokratik Alman Cumhuriyeti püritanizmi yüzünden mi öldü, yoksa ekonomik zaaftan mı?
Müller- Püritanizm bir programdı sadece, gerçeklik değildi.
Kluge- O küçücük yapılmış lojmanlar.
Müller- Bu mimarinin tüm sorunu, statik uzmanları hesapladı bunu, 10, 12 ya da 14 katlı binalarda, yatak koymak için tek bir köşe ayrılmış olmasıydı. Herkes aynı anda düzüştüyse, statik denge epey bir dumura uğramış olmalı.

Bu konuşmayı okuduktan sonra bir 'arture' yapmanın benim için çocuk oyuncağı olduğunu takdir edersin!

18 / GEORGE BÜCHNER

Bu iki yazara büyük hayranlık duyuyorum, ikisi de çok genç yaşta ölmüş (özellikle Büchner), hem de trajik bir şekilde: Büchner genç bir öğretmenken İsviçre'de tifüsten gidiyor; Lenz, Moskova sokaklarında ölü bulunuyor, aşırı alkol ve delilikten!

Hattâ, doğru mu, yanlış mıdır bilmem ama, Büchner'i Karl Marx'ın öncülerinden biri olarak görürüm; siyasi bir duruşu varmış ve Strasbourg'a sığınmış çünkü. *Danton'un Ölümü, Woyzeck, Bıyıklı Balığın Sinir Sistemi Üstüne* gibi başyapıtlar kaleme alıp *Lenz* üstüne harika bir metin (bu 'arture'de ikisi bu yüzden yan yana) yazmak, sonra 24 yaşında göçüp gitmek herkese nasip olmaz (1813-1837)! Büchner'in Tüm Yapıtları'nı okuyabiliyoruz ama R. Lenz'in (1751-1792) Fransızcaya çevrilmiş çok az kitabı var.

> [...] Prenslerimizden neler bekleyebileceğimizi iyi biliyoruz. Ellerinden zorla alınmadığı sürece bir şey bahşetmişlikleri yoktur... Gençlere şiddete başvurmamaları öğütleniyor. Ama daimi bir şiddet içinde değil miyiz? Bizler zindanda doğup büyüdük çünkü, elimiz ayağımız bağlı, ağzımızda bir tıkaçla hücrede olduğumuzun bile farkında değiliz artık. Meşruiyet nedir ki? Değersiz, kokuşmuş bir azınlığın doğa karşıtı ihtiyaçlarını doyurmak için büyük yurttaş kitlesini yük hayvanına indirgeyen bir yasa değil mi? Barbar bir askeri güçle ve onun ajanlarının hoyrat kurnazlığıyla desteklenen bu yasa, haklara ve sağduyuya sürekli uygulanan şiddettir, ve her fırsat bulduğumda, her yola başvurup mücadele edeceğim onunla. Son olaylarda yer almadıysam ve belki gerçekleşecek olaylarda hazır bulunmayacaksam, onay vermediğim ya da korktuğumdan değil, şu zamanda her türlü devrimci hareketin beyhude bir girişim olacağını düşündüğüm ve Alman halkının hakları için savaşmaya

Arture 564 – Georg Büchner et J. M. Reinhold Lenz – 2002 (50 x 30 cm.)

hazır olduğunu düşünenlerin körlüğüne ortak olmadığım içindir. [...] (G. Büchner)

Anna Seghers'le Söyleşi
(Michèle R.-Davis ve B. Sobel)

- G. Lukacs'a bir mektubunuzda, Lenz'i de, hepsi korkunç bir son yaşamış, aynı dönemin başka Alman yazarları arasında sayıyorsunuz; çoğu bir sürgünün ya da inzivanın ardından gelen hastalık, intihar ya da delilikten gitmiş. [...] Lenz'i ne açıdan bu yazarlar arasında değerlendirdiğinizi öğrenebilir miyiz?
A. Seghers- Öncelikle Lenz'in yalnızca kendi içinde, doğrudan bir önemi olmadığını söylemeliyim: Büchner'in onun için yazdığı hikâyeyle de önem kazanıyor, koca bir yazar silsilesinin kökeninde kaynağında yer alıyor çünkü.
Goethe yapıtını sonuna erdirebilmişti. Bir yapıtı tamamlamak için rahat bırakılmak, içinde yaşanan dünyayla barışık olmak gerekir. Oysa ne Lenz, ne Kleist, ne Hölderlin ne de Büchner, bunda bir suçları olmadığı halde, böylesi bir barışıklığı yaşayabildiler. [...] Goethe ve daha sonra Lukacs, onları değerlendir-

me biçimlerinde yanılgıya düştüler bence. Bu yazarlar bir şeyin sonu değil, başlangıcıydı; onlarla birlikte Alman edebiyatında yeni bir dönem başladı.
[...]
Lenz, Kleist, Hölderlin, ve daha pek çok isim sayabiliriz böyle, yetkelere, topluma, yaşadıkları dönemin kabul görmüş değerlerine başkaldırmışlardı. Kendilerini her zaman tam anlamıyla ifade edemedilerse, zaman da, olanak da bulamadıkları içindir. Çoğu çok yoksuldu, hattâ bazıları basbayağı sürünüyordu [...].

A. Seghers'le devam edebilirdik. Ama bu alıntı işin aslını apaçık dile getiriyor bence, bugünlük burada bırakıyorum: Günlerdir birikmiş dağ gibi bir bulaşık bekliyor beni!

21 Haziran 2005

Elimde R. Lenz'in küçük bir kitabı daha var ama: *Pandeomonium Germanicum*. Sunuş metnini de kaleme alan çevirmenin söyledikleri Anna Seghers'in sözlerini çok iyi tamamlıyor:

> Goethe'nin 26 Kasım 1776'da günlüğünde sözünü ettiği ve Lenz'le tüm ilişkisini kesmesine yol açan şu "Lenz'in son eşekliği" tam olarak neyi kapsıyor, bilen yok. [...] Goethe tüm yazışmalarını, kendi mektuplarını, ayrıca Lenz'in ele geçirebildiği her mektubunu yok ediyor. Çevresindekiler olayla ilgili her türlü yazılı kanıtı yok ediyor, bir daha da sözünü etmiyorlar. [...] Weimar'a ulaşan Goethe, Lenz'in eski dostluklarına sığınarak yaptığı "terbiyesizlikleri" kaldıramıyor artık. Weimar'dan "serseri, isyankâr, yergici" diye kovulan Lenz altüst oluyor ve bir daha kendine gelemiyor. Derbeder bir hayat sürüp, bir yıl sonra, Papaz Oberlin'in (daha sonra G. Büchner'in 1835'te ünlü hikâyesinde aynen kullandığı) notlarında anlatılan delilik nöbetlerini geçirmeye başlıyor. [...] (Hugo Hengl)

19 / THÉOPHILE DE VIAU

İşte Villon'dan yaklaşık iki yüzyıl sonra aşağı yukarı aynı yazgıya maruz kalmış bir başka şair!

> [...] Akıldan eser yok, dinden de öyle, kralın tek gördüğü şey isyan, Tanrı yalnızca küfür işitiyor, koskoca yüzyıl yerden gökten lânetlenmiş; eli kalem tutanların dünyadan haberi yok, yargıçların çoğu suçlu: Dürüst bir adam sayılmak için dürüst olma yeter. [...] Bu inançla, ne adımı, ne düşüncelerimi değiştireceğim ve en Hıristiyan okulların en sert denetimcilerinin karşısına maskesiz çıkma niyetindeyim. [...] (T. de Viau)

Kardeşine Mektup

[...]
Bir kez daha, son kale sensin,
Bir sen varsın destekçim,
Bugün bir sen dersin
Ne zorlu ne uzun felâketin,
Pırlanta kardeşim, cömert dostum benim
İçini yakar bahtsız kaderim
Seni de yanında sürüklemek için,
Son bulsun artık desteğin:
İzin versinler artık yaşamama
Beni onca kez öldürdükten sonra.

20 / JOHN CAGE

Her yüzyıldan, sevdiğimiz büyük müzisyenler olmuştur hep; 20. yüzyıl da buna dahil. 20. yüzyıl müzisyenleri arasında bir seçim yapmak zorunda bırakılsaydım, John Cage ve I. Xenakis, derdim! Birincisi gülmekten ağlatıyor beni; ikincisi yalnızca ağlatıyor! Zekâlarına, şu ulu organı, beyni çalıştırma biçimlerine hayranım! Kitapları da var, ama ikisi de "söyleşileri" seviyor. Xenakis'ten bahsedeceğim daha sonra, bugün John Cage var.

> [...] İnsanlar hâlâ tanım bekliyor, ama şimdilerde hiçbir şeyin tanımlanamayacağı gayet açık. Havuçlardan bile emin değiliz, havuç diye düşündüğümüz şey havuç mu gerçekten, zehirli mi, kim yetiştiriyor bunu, ve nasıl? [...]
> [...]
> J. Cage- Bir gün, Schönberg'in dopdolu bir sınıfın karşısında şöyle dediğini duydum: "Benim amacım, öğrettiklerimin amacı, müzik yazmanızı olanaksız hale getirmek." [...]
> D. Charles.- Müzikte uyumdan vazgeçmeye ne zaman karar verdiniz?
> J. Cage- Hemen değil. Elbette Schönberg de benim gibi uyuma en ufak bir hevesim olmadığını biliyordu. [...] Ona göre, asla bir kompozisyon yazamayacaktım, karşımda hep o duvarla, önümü tıkayacak uyumla karşılaşacaktım çünkü. Ben de, o zaman hayatımı o duvara çarparak geçiririm, diye cevap verdim.
> [...]
> J. Cage- İşte beni perküsyona götüren fikir. Nasıl sesler barındırdıklarını keşfetmek için nesneleri ellemekten, onları çalıp tınlatmaktan asla vazgeçmedim. [...] Bir grup arkadaşımı toplarım ve hangi çalgıların kullanılacağını belirtmeden yazdığım parçaları çalıyormuş gibi yaparız, henüz repertuvara alınmamış her türlü enstrümantal olanağı keşfetmek için yaparım bunu, bir arsanın ya da çöp deposunun, mutfağın ya da oturma oda-

sının sonsuz ses kaynağını denemek için... Akla gelebilecek her mobilyayı denemişizdir!
[...]
J. Cage- İşin aslı, Eric Satie'nin yazdığı ya da söylediği bir şeyin beni heyecanlandırmaması mümkün değil. Bugün bile – Satie tükenmez. Mantarlar gibi.
D. Charles.- [...] elektro-ansefalogram seslerini yakalayıp "müzikal" seslere dönüştürmeyi başaran besteci Alvin Lucier'nin deneyinden söz edelim isterseniz. [...] Bu deneyleri biliyor musunuz? Bana kalırsa sizin bir küllüğün sesine kulak verme girişiminizle tamamen aynı yöndeler.
J. Cage- Kesinlikle. "Partisyon"un yaratılmasına katkıda bulunduğum için A. Lucier'nin yapıtını daha da yakından biliyorum. [...] Bestecinin saçlı kafasına çok sayıda elektrodu bizzat yerleştirdim. [...] A. Lucier'nin beyinsel etkinliği salonun etrafına yerleştirilmiş ve her biri tınlama veren bir nesneye bağlı belli

"[...]
Utanç veriyor, cehaletin
Fransa'ya zehrini akıttığını
bilmenin
Bugün haksızlıklar alt etti
aklımızı,
Kalmadı iyiliklerin tek bir
sığınağı,
Erdem bunca barbarlık
tanımadı hiçbir asırda,
Sağduyu bu kadar nadir
değildi asla.

[...]
Böylesi bir işe aklımı
vakfediyorsam
Yersiz midir yeni bir dil
uydurmam,
Yeni bir akılla düşünüp
söylemek iyiyi
İnsanın da tanrıların da
düşünmediği." [...]

sayıda oparlöre gönderildi. Örneğin, bir oparlör dümbeleğin üstünde, biri gongun, bir diğeri çöp tenekesinin üstünde duruyordu. Oparlörlerin farklı biçimlerde hazırlanıp yerleştirilmesiyle çok büyük bir ses çeşitliliği elde edilmişti. [...] Dinleyiciler çok etkilenmişti. [...]

22 Haziran 2005

Sevgili F...,

John Cage 'etkiler' altında kalmayı seviyor. Onun düşünürleri, şairleri ve sevdiği sanatçılar şöyle: Henry D. Thoreau, E. Satie, M. Duchamp, E. Pound, J. Joyce, vb.

[...] Benim için Thoreau hep aramızda ve sürekli diriliyor. Mesela, bakın geçen yıl neye rastladım: "Eğer ben ormandayken orman benim içimde değilse, ormanın içinde olmaya hakkım var mı?" Kitaplarım boyunca söylemekten vazgeçmediğim bu işte. Bir süredir Thoreau'nun desenleriyle ilgileniyorum; güzel olduklarını resmen söyleyen ilk ben olmuşumdur herhalde. (J. Cage)

R.C.- Sekiz yıl önce, sintizayzırlara bağlı elektrodlar aracılığıyla birbirine tutturulmuş bitkiler üzerinde yapılan çalışmaları duydunuz mu?
J. Cage- Evet, ben yaptım.
R.C.- Sonuçları ne oldu?
J. Cage- Son derece ilginçti, bir projem daha vardı [...], çocuk bahçesine amplifikatör bağlamak. Torino yakınlarındaki Ivrea'da gerçekleştirilecekti [...] Şehrin merkezinde harika bir tepe var, yeterli yükseklikte, nefis bir Alp manzarasına açılıyor, trafikten de bitkilerin çıkardığı seslerin duyulabileceği kadar uzak. Proje suya düştü [...]. Kaktüs müziği duydunuz mu hiç? Kaktüsler ve birkaç bitki örneği üzerinden ses ürettim. Bir bahçeye amplifikatör bağlama fikri buradan geldi, sonra da büyüleyici bulduğum bir başka fikir: hayvanların yapacağı bir müzik, kelebeklerin mesela, kulağa fantastik geliyor ama elimizdeki teknolojiyle bu iş tamamen bize kalmış bence. [...] 50'li yılların başında, dünyada varolan sesleri kabul etme kararı aldım. Öncesinde, sessizliğin varolduğunu düşünebilecek kadar saftım

Arture – John Cage – 2002 (28 x 22 cm.)

gerçekten. Ama Cambridge, Harvard'da "tam yansımasız" bir odaya girdim, orada yalnızca iki ses duydum. Odada bir terslik olduğunu düşünerek mühendise iki ses duyduğumu söyledim. Sesleri tarif etmemi istedi, ben de anlattım. "Şöyle ki, dedi, daha tiz olanı sinir sisteminizin işleyişinden geliyor, daha pes olanıysa kan dolaşımınızın sesi." Bu da demek oluyor ki müzik var, ya da sesler var, isteyin ya da istemeyin.
Bunun üzerine gezici bir konser olduğumu idrak ettim.

Arture 593– John Cage – 2004 (45,5 x 37,5 cm.)

21 / JEAN TARDIEU (PROFESÖR FROEPPEL)

Sevgili dostum,

L'Homme kitabımın III. cildinde, *Roland Topor'a Cevapsız Kalmış Beş Mektup* vardı, hatırlar mısın? Tesadüfen Roland'ın küçük defterlerini ele geçiriyordum, bu da ona haftada bir, cevap beklemediğim mektuplar yazmam için fırsat yaratıyordu! Evet! Şu bizim koca şair Jean Tardieu de Profesör Froeppel'in defterlerini bulmuş! Daha da şaşırtıcı olanı, ben "Doktor Arslan" iken uykuyu engelleyen bir ilaç bulmuştum; Doktor Froeppel de uykuyu engelleyen bir ilaç buluyor! Ne rastlantı, değil mi?

Neyse, *Profesör Froeppel*, Jean Tardieu'nün okumamış olduğum ender kitaplarından biriydi. Dedikleri gibi: O zevk bana ait! Bir de sana tabii!

Arture 568 – Jean Tardieu
(Profesör Froeppel) – 2003 (45 x 25 cm.)

Bir gemi yolculuğunu anlatırken, "la mère" çalkantılıydı diye yazarsam, bilinçaltımın okyanustaki fırtınayı doğum sancıları çeken bir annenin çırpınışlarıyla karşılaştırmak istediği açıktır. Si j'écris: "la moer" était "mouleuse", bu hoş aliterasyonla hem martıların uçuşunu hem de midye kaplı kayaları çağrıştırmak istemişimdir. Hadi gelin, kendimizi böylesi bir şiirsel kaynaktan mahrum bırakmayalım. Aşırı ölçülü olmaya kalkışırsak, aklımız kendine bayılmaktan geberebilir.

[...] Yapıtım, herkesin hayranlık duyduğu ve korktuğu şu yapıt, kişisel yapıtım, uykuyu yasaklamış olmaktır! Bilimadamlarımızdan birinin dehası sayesinde oldu bu, biliyorum, ama benim deham da, bu bilimadamına rağmen, ona karşı, halkımızın güçlerini on katına çıkartmak için onun bu olağanüstü buluşunu kullanabilmiş olmaktır. Ve yaşadığım sürece, bu kararın üstünde durulmayacak bir daha: uyku, geride bırakılmış bir aşamadır, insan toplumlarının gelişiminde devasa bir gecikmedir. Suçtur uyku: kendisini ona verenler cezalandırılmalıdır! (Jean Tardieu)

23 Haziran 2005

22 / BRUNO SCHULZ

Sevgili F...

Dostumuz Sinan Fişek, 2002 yılında, Noel tatili dönüşü, B. Schulz'un grafik çalışmalarının küçük bir kataloğunu ve kitaplarını getirmişti. Yazı alanındaki tercihlerimi bildiğinden, "Tam sana göre bir yazar!" demişti. Gerçekten de yazarın iki kitabını, mektuplarını ve bilinen birkaç metnini okur okumaz gözlerim kamaştı. Nasıl anlatabilirim yazdıklarını? Ah! Edebiyatta hep otobiyografik metinleri sevdim, diyebilirim. Kendisi de şöyle demiyor mu:

> Benim idealim, çocukluğu yakalamak için "olgunlaşmak"tır. Hakiki olgunluk bundan ibaret olmalı.

Ayrıca:

> [...] Bir anlamda, bu "hikâyeler" gerçektir, yaşama biçimimi, özel yazgımı anlatırlar. Bu yazgının hâkimi derin bir yalnızlık, gündelik hayatın işlerinden uzak bir inzivadır. Yalnızlık, gerçekliği mayalandırıp figür ve renk deposunda çökeltmeyi yaratan şu enzimdir. (Schulz'tan Witkiewichz'e)

Defterlerimde B. Schulz üzerine notlarımı ararken, sonsuz hayranlık duyduğum bir başka yazarın, Italo Svevo'nun bir cümlesine rastladım.

Arture 583 – Bruno Schulz –
2004 (50 x 21 cm.)

"Ne bahtsızlık, ya birçok insan benimle aynı hisse kapılsaydı! Zavallı insanlık, onca otobiyografi!"

[...] çok bunaldım; o kadar beklediğim izni vermediler. Drohobych'te kalıyorum dolayısıyla, bir velet güruhunun çılgınca densizliklerini sinirlerim üstünde keyifle denemeye devam edeceği okulda. Benim zavallı sinirlerimin bir atölyede ağ gibi her yere yayıldığını söyleyeyim, zemini kapladılar, duvarları sardılar, tezgâhlarla örsün çevresinde kalın ağlar ördüler. Bilimin de tanıdığı bu olgu, tezgâhlarda, rendelerde vb. olup biten her şeyin bir anlamda derimin altında gerçekleşmesine yol açıyor. (Bruno Schulz)

23 / HENRY D. THOREAU

> [...] Ne diye konuşacağım dostlarla? O kadar nadiren kendim oluyorum ki. Peki onlar kendileri mi? Ötede, çok ötede bir araya geleceğiz. Yaz tohumları, kuruyup sallanan binlerce kafa misali düşüyor yere. Dönüşümleriniz üzerinden tanımasaydım sizi, anlayabilmem mümkün olabilir miydi? [...] En büyük ve en bilge olan ne varsa, insanları ilgilendirir hâlâ. Neden güneş altında ayakta durmuş, ağaç gibi gölgesini yansıtırken görmüyoruz insanları? Niçin ağaç gövdesinden sızan ışığı yaymıyorlar? İnsanları en azından hayvan olarak değerlendirmeyi deneyeceğim. Belki oradan bakıldığında daha iyi görünürler. [...] (H. D. Thoreau)

Günaydın sevgili dostum, günaydın!

İşin rengi belli oldu, derler ya! Bu yüzden göremiyorum herhalde artık seni. Bir tek rüyanda gördüğünde arıyorsun beni. Belki böylesi daha iyidir!

> [...] Hiç dışarı çıkmayan insanlar var, birçoğu geceleri evinde; çok azı dışarıda tek bir gece olsun geçirmiştir, insanlığa tepeden bakıp da onun kurumlarını yol kenarındaki zehirli mantarlar gibi görmüşlerin sayısı daha da azdır. (Thoreau)

Bugün Thoreau'dan iki alıntı daha yapacağım. O halde, yarına, diyelim!

> Kısmen seviyorum doğayı, çünkü insan değil, insana karşı bir sığınak o [...]. Dünyanın tamamı insandan ibaret olsaydı, rahat kalamaz, her türlü umudumu yitirirdim.
>
> Bedenle ruh gibi, bir insanoğluyla bir bitkinin yaşamı arasındaki kusursuz benzerlik.

24 Haziran 2005

HENRY D. THOREAU (devam)

Thoreau'nun "hal ve tavırlar"ını herkes biliyordur herhalde: göl kıyısında bir kulübe yapıyor kendine, uçsuz bucaksız topraklar alabilmek için komşusu Meksika'yla savaşan, köleci bir devlete vergi ödemiyor; hattâ bir gece kendisini hapishanede buluveriyor. Sanırım onu anlatmanın en iyi yolu kendi yazılarını alıntılamak:

Arture 572– Henry D.Thoreau – 2003 (75 x 43 cm.)

Ülkemin hatırası gezintimi mahvediyor. Düşüncelerim kıyıcı olmaya başlıyor, Devlet karşıtı komplolar hazırlıyorlar.
Çevremde, tek bir kulun yaşamadığı engin boşluklar var. Uzaktan uygarlığı ve insanların evlerini seyredebileceğim çokça tepe –çiftçiler ve yaptıkları işler, köstebeklerden ve yeraltındaki yuvalarından biraz daha iyi seçiliyor oradan. İnsan ve işleri, kilise, devlet ve okul, pazarlık ve ticaret, sanayi ve tarım ve –en berbatı– siyasetin, bütün bunların manzarada ufacık bir yer tuttuğunu görmek çok rahatlatıyor beni: Siyaset daracık bir arazi, ona giden yol daha da dar. Arada bir yolculara yerini tarif ettiğim oluyor. Siyaset dünyasına gitmek istiyorsanız, büyük yolu izleyin, şu satıcıyı takip edin, kaldırdığı toz gözlerinizde kalsın, işte o toz sizi doğrudan gideceğiniz yere götürür. Bu dünyanın da kendine ait belirli bir alanı var, uzamın tamamını kaplamıyor. Terk ediyorum onu, ormanın yolunu tutmak için bir fasulye tarlasını terk eder gibi, ve işte unutuldu bile. Yarım saat içinde, insanın bir yıl olsun yerleşmediği bir yeryüzü köşesine çekiliyorum, işte bu yüzden buralarda siyasete rastlanmıyor, tek bir adamın purosundan çıkan dumandan başka şey değil o çünkü.

H. D. Thoreau'dan ya da hakkında yazılanlardan daha böyle sayfalarca alıntı yapabilirdim. Ama neye yarar!

Hem ayrıca, 'arture' listemde olağanüstü ve ölümsüz bir başka adamın adını görüyorum: Jean Genet!

27 Haziran 2005

24 / JEAN GENET

Umarım benim ihtiyar kıç deliği bu işe dayanır
60 yıldan beri iyi idare etti (Allen Ginsberg)

Old boy,

Karşımda beliriverdin işte, sorguya çekiyorsun beni! Genet niçin, ve ne açıdan olağanüstü ve ölümsüz? Cevabı son derece basit: İki Jean Genet var! Genç Genet, Ginsberg'in çok iyi anlattığı gibi, kıçının deliğiyle uğraşıyor, hapishanede yaşamöyküsünü yazmaya başlıyor; harika birkaç kitap çıkıyor bu çalışmadan. Öteki Genet, yaşlanmaya başlamış olan, sıradışı siyasi bir kişilik oluyor! Genet'yi tekrar tekrar okurken, şu iki kitabını keşfettiğimi itiraf edeyim: *Açık Düşman* (metinler ve söyleşiler), *Âşık Bir Tutsak*; ne hoş sürprizlerdi bunlar! Ve işte iki 'arture': Genç Genet ('arture' 576) ve yaşlı Genet ('arture 573)!

> Sanatçıların kendisine gösterdiği saygı, onlardan biri olduğunun farkına varmasını sağladı. Ama nedir ki sanatçı? "Cesareti alışılageldik tüm yaşama nedenlerini yok edip yenilerini bulmakta yatan biri." (A. Malgorn aktarıyor)
>
> [...] Bir ibne arada sırada toplumsal bir sorundan akıllıca söz ediyorsa, kesintili aklını (ne demek istediğimi anlarsınız) süreklilik kavramını barındıran bir aklın yetilerine uydurduğu içindir. Ama siyasete bir ibne tarafından yenilik getirilemez

asla. Toplumsal sorunu özgün bir biçimde düşünemez o (Gide ve komünizm!). Walt Whitman var, evet (ama orada da olumlu bir içeriği olmayan lirik bir uçuşma var biliyorsunuz) vb. (Genet'den Sartre'a, 1952)

[...] Kendime rengi yüzünden ezilmişler, Beyaz'a başkaldıran ezilmişler arasında yer bulabilirim bir tek. Beyazlı pembeli renkleri olan bir Siyahım belki de, Siyahım ama. Ailemi tanımıyorum. (J. Genet)

Arture 573 –Jean Genet – 2003 (45 x 34,5 cm.)

Arture 576 –Jean Genet– 2003 (43,5 x 32,3 cm.)

[...] Sartre'a gelince, onun siyasi düşüncesinin bir düşünce müsvettesi olduğunu anlayalı çok oldu. Bana kalırsa, Sartre felsefesi diye bir şey yok ortada. Sartre'ın siyasi tavırları, sünepe entellektüelin, kendi hayaletleri dışında bir şeylerle yüz yüze gelmek için aceleye getirdiği yargılardır. (J.Genet)

[...] Filistinliler diğerleri gibi bir ulus olduğunda, burada olmayacağım. Filistinliler kurumsallaştığında, yanlarında olmayacağım artık. [...] Sanırım bu noktada ihanet edeceğim onlara. Onların haberi yok. (J. Genet)

25 / SAMUEL BECKETT

Yaklaşık yarım yüzyıl önce, bir arkadaşımın ısmarladığı bilet-le izlemiştim *Godot'yu Beklerken*'i. Sonunda bu oyunu, ve elbette Beckett'in yapıtının tamamını okudum, elli yıl sonra.

Sevgili F..., böylesine nadir rastlanan, böyle olağanüstü bir yazarı atladığım için çok utandım! Ama sen bilirsin, meslek hayatım boyunca, yazı ya da düşünce âleminden başka devlerle uğraştım, şu sefil hayatımda onlarca yıl meşgul ettiler beni!

Coupole'ün bir köşesinde, elinde viski bardağı, masasında otururken görmüştüm onu, insanları izliyordu, insanat bahçesinde kafese konmuş tuhaf bir kuş gibi! Cioran benden daha iyi anlatır belki:

[...] Daha ilk karşılaşmamızda, en son noktaya vardığını, belki de oradan, olanaksızdan, ayrıksı olandan başladığını anlamıştım. Ve asıl hayranlık verici olan, kımıldamamış olması, bir anda bir duvarın önüne varıp hep olduğu gibi kahramanca durabilmesiydi: çıkış niyetine sınır-durum, çıkış niyetine bitiş! Onun dünyasının, o iki büklüm, can çekişen dünyanın, bizimki yok olup gittiğinde bile sonsuzca sürebileceği duygusunu veren de bu. [...] (Cioran)

Her gün heves eder
bir gün hayatta olmayı
pişmanlık duymadan değil ama
bir gün doğmuş olduğuna
(S. Beckett)

pour artuxe 578 (S. Beckett)

7-8 décembre 2003

Arture 575 – Samuel Beckett – 2003 (30,2 x 29 cm.)

Arture 574 – Samuel Beckett – 2003 (29 x 21 cm.)

Arture 578 – Samuel Beckett – 2003 (49,7 x 41 cm.)

1 Ağustos 2003

Cinsel organıma baktım. Bir konuşabilseydi. Ben daha fazla bir şey söylemezdim. Aşk gecem bu oldu. (S. Beckett)

Bir ötekinden daha gerçek olan ne var ki? Yüzmek gerçek, akmak gerçek; biri diğerinden daha gerçek değil. Varoluştan söz edilemez, yalnızca israftan konuşmalı. Heidegger ve Sartre varlık ile varoluş arasındaki karşıtlıktan söz ettiklerinde haklıdırlar belki, ben bilemem; benim için fazla felsefi bir dilleri var. Filozof değilim. Karşımızda duran neyse ondan söz edebiliriz, ve şimdi yalnızca israf... Orada duruyor, bırakalım girsin içeri. [...] (S. Beckett)

26 / ALFRED JARRY
BORIS VIAN
ROLAND TOPOR

Yıl 1981. Sergimin açılışından sonra ("*Kapital*'i Etkinleştirme Denemesi"), otuz kırk kişi bu olayı "şölenlemeye" gittik. Roland'la her zamanki gibi yan yana oturmuştuk. Saat 10, 10 buçuğa doğru, bir slogan attım ortaya: "Alfred Jarry, Boris Vian, Roland Topor!" Roland sözümona tevazu gösterdi, ama belli ki çok memnun olmuştu; böyle bir sloganı beklemiyordu.

Seneler sonra, bir bistroda, Roland Topor'un biyografisini yazmak isteyen, Vaillant diye gençten bir adam geldi yanıma. Vaillant'a birkaç tavsiyede bulunduktan sonra, söylediklerimi hafiften renklendirmek için bu 577. 'arture'ü yaptım.

Ne dersin, sevgili F...? Hattâ Jarry'den sonra, Théophile de Viau'ya, Rabelais'ye, François Villon'a, ve neden olmasın, trubadurlara kadar gidilebileceğini düşünüyorum!

Arture 577 – A. Jarry/B. Vian/Roland Topor – 2003 (30 x 19 cm.)

27 / SAMSATLI LUKİANOS

Lukianos'un metinlerini ilk defa lisede, Nurullah Ataç'ın çevirisinden okuduğum günden beri, en sevdiğim Antikçağ yazarlarından biri olarak kaldı. "Kitapçı dükkânımda" Lukianos'un olsun, Lukianos üstüne yazılmış olsun (ilki Belin de Ballu'nün, 1841 tarihli kitabı), birçok kitabım var. Tüm bu kitaplarda, kısa Lukianos biyografilerinde, yazarlar Samsat'tan (Lukianos'un doğduğu yer) Suriye'de küçük bir kent diye söz ediyorlar. Ama iki yıl önce, Lukianos'un başka bir kitabı çıktı, *Gerçek Hikâyeler ve Diğer Yapıtlar*, çeviri ve giriş yazısı Guy Lacaze'ın. Büyük bir şaşkınlıkla şunları okudum:

Arture 579 – Lucien de Samosate – 2004 (63,8 x 43 cm.)

[...] bugünkü Türkiye'nin güneydoğusunda kalan, doğduğu o güzelim Samsat kenti, Fırat üstündeki Atatürk barajının suları altında kaldı. Yirmi kilometre ötesinde, Yeni Samsat diye bir yer inşa edildi, ama eskisi, en meşhur evladının ardından 1800 yıl yaşamış eski Samsat yok olup gitti: dünyevi işlerin kibrini, gelip geçici niteliğini defalarca kınamış yergi ustasının, ahlâkçının hoşuna gitmemiştir bu tabii. Kimi fotoğraflar, çok çarpıcı, gölün suları üstünde incecik bir toprak parçasını gösteriyor, Samsat akropolisinin son kalıntısı, elli metre yüksekliğinde, tarihöncesinde oluşmaya başladığı zamanlardaki gibi.

Şaşırtıcı, öyle değil mi? Başka bir coğrafya hikâyesini hatırlattı bana: Ömer Uluç bir sergi açılışında, Amerikalı bir çiftin yakınında durmuşken şu konuşmalara şahit oluyor:

Kadın- Ne güzel şehir şu Atina, bu minareler, kubbeler... gerçekten, hepsi bir harika!

Adam (belli ki utanıyor)- Kaç kez söyleyeceğim sana? Atina'dan üç gün önce ayrıldık, Türkiye'deyiz şimdi, bu şehrin adı da İstanbul!

27 Haziran 2005

Evet. Bizim Lukianos'a dönelim!

Guy Lacaze, "kimi fotoğraflar, çok çarpıcı, gölün suları üstünde incecik bir toprak parçasını gösteriyor," demiş. Madem öyle, benim arşivlerimde daha da eski belgeler var. Lukianos'a ayırdığım başka bir 'arture'ün (*Influences* [Etkiler]; 'arture' 257, 1981) üretiminde çok işime yaradılar. Lacaze, Samsat yurttaşlarının akropolis yakınlarına diktiği fallusu unutmasın! Ama *Gerçek Hikâyeler* çevirisi gerçekten bir harika!

> Şimdi, Ay'a seyahatimde, arada dikkatimi çeken tuhaf, şaşkınlık verici bir hadiseyi aktarmak isterim. Öncelikle, buralarda kadın değil, hep erkek doğduğunu belirtelim; erkekler kendi aralarında evleniyor, kadın adını bile duymamışlar. 25 yaşlarına kadar, karılık ediyorlar; sonra da kocalık etme sıraları geliyor. Çocuklarını karınlarında değil baldırlarında taşıyorlar. Embriyon gelişirken, bacak şişiyor, sonra, vakti geldiğinde, deriyi yarıp ölü çocuklar çıkarıyor, sonra da onlara yaşam vermek için ağızlarını kocaman açıp rüzgâra tutuyorlar. [...] Ama daha çarpıcısı şimdi geliyor. Arborigenes (Dendrites) dedikleri bir insan türü var, bunlar şu şekilde doğuyor. Erkeğin sağ testisi çıkarılıp toprağa ekiliyor, çok büyük, etten, fallusa benzer bir ağaç peydahlanıyor, meyveleriyse bir karış boyunda palamutlar. Olgunlaştıklarında, topluyorlar onları, kırınca içinden insan çıkıyor. Yapma bir cinsel organları olduğunu eklemeliyim, kimlerinin fildişinden kimilerininse tahtadan -zavallılar-, eşlerine abanıp onlarla çiftleşmelerini sağlıyor.

Sevgili dostum,

Ağustos tatili için, sözü edilen yerde büyük, konforlu bir ev kiraladım. Kapımın sana her zaman ardına kadar açık olduğunu söylememe gerek var mı? O halde, görüşürüz!

28 / KARL MARX
FRIEDRICH NIETZSCHE

Bu iki Alman düşünürü (Marx için 1818-1883; Nietzsche için 1844-1900) karşılaştırmak geldi aklıma, o kadar. Hayatımın yarısından fazlasını onlarla, onların etkisi altında geçirdim diyebilirim! Ama onlar birbirlerine hiç ilişmemiş. Hafızam beni yanıltmıyorsa, Marx'ın metinlerinde Nietzsche'nin adına rastlamadım hiç. Nietzsche sosyalizmle o kadar ilgilenmiş olmasına rağmen, Marx'ın yazdıklarını hiç görmemiş. Yanılıyor olabilirim! Ne fark eder! Buradalar işte, ikisi de, karşı karşıya!

Arture 580 – Karl Marx et F. Nietzche ! – 2004 (29,5 x 23,5 cm.)

M. & N.
7-2 février 2004.

E. Fernández

Bord
v. de la Sardine

P. Celan Ü. 2.

30 Haziran 2005

29 / HENRI MICHAUX VE ...

Kadınlar, diyecektim!
Michaux'nun bir Don Juan ya da bir Casanova'yla uzaktan yakından ilgisi yok! Ama Jean-Pierre Martin'in yazdığı devasa biyografiyi okurken, Michaux'nun hayatındaki bazı ufak tefek olaylardan haberdar oldum. Kendisine rağmen, bazı erkeklerin de ilgisini çekiyormuş, ama daha çok şizofrenlik sınırındaki kadınların. U. Zürn, H. Bellmer'e H. Michaux'ya âşık olduğunu söyler dururmuş. Bona de M..., Michaux'nun şiirlerini İtalyancaya; E. Fernandez İspanyolcaya; P. Celan Almancaya çevirme bahanesiyle evine girip çıkıyorlarmış. Şu küçük 'arture'ün kaynağında da bu var, H. Michaux ve...

Arture 581 – H. Michaux et les... – 2004 (35,5 x 30 cm.)

30 / XENAKİS

Kulak duymaz, akıldır duyan. (I. Xenakis)

[...] Matematikçi olduğunuzu söyledim. Hemen hemen tüm yapıtlarınız, gerçek anlamda bir müzik çalışmasını önceleyen bir "kombinatuar"ın parçalarını oluşturuyor. Kullandığınız kütle etkileri, müziğe dahil ettiğiniz olasılık hesabıyla denetlenebiliyor ancak. Pithoprakta (rastlantısal edimler) bu yeni çalışma biçiminin kusursuz bir ispatı. [...] Bu tehlikeli alanda, ne heyecan verici ama, hesaplanmış rastlantının alanında, hiçbir çağdaş müzisyen sizinle boy ölçüşemez kanımca! (Olivier Messiaen)

[...] içinde [dinleyicinin] dev bir jeolojik gürültü yükseliyor sanki, ele geçiriyor onu, ayaklandırıyor, her şeyin başlangıcından gelen, kasırgalardan, çatırtılardan kopmuş bir ses, tek ve çok aynı zamanda, Xenakis'i öteden beri büyülemiş şu doğa olaylarını hatırlatıyor: rüzgâr, dolu, fırtına, deprem, volkanik patlamalar, gel-gitler, denizaltındaki akıntılar, yıldızların dur durak bilmez devinimi, ateşin çıtırtısı, cırcırböceklerinin yaz gecesindeki hışırtısı, hattâ öfkeli büyük kalabalıkların uğultusu. (Maurice Fleuret)

Kompozisyondaki zihinsel işlemlerin kaynağına çıkabilecek biçimde, bir an için, belleğimizi yitirdiğimizi varsayacağız ve tüm müzikler için geçerli genel ilkeleri ortaya çıkarmayı deneyeceğiz. Algı psikolojisiyle ilgili bir araştırma olmayacak bu, tek yapacağımız, müzik dinlerken dinleme ve düşünce olgusunu biraz daha açıklıkla görmeye çalışmak olacak, böylelikle geçmişin yapıtlarını ve gelecekteki müziklerin üretimini daha iyi anlamamızı sağlayacak bir gereç oluşturabileceğiz. (I. Xenakis)

Arture 582 – I. Xenakis – 2004 (29,5 x 26,5 cm.)

31 / FRANZ KAFKA

Sevgili dostum,

Bu eski dostu ne vakit okusam tekrar tekrar şaşırtıyor beni! Dahası, Kafka üstüne okumadığım birkaç kitap buldum: P. Klossowski'nin *Günce*'si (1945), W. Wagenbach'ın *F.K., gençlik yılları*, Marthe Robert vb. Doğal olarak, Kafka için biraz da Ortadoğudakilere benzeyecek bir mezartaşı yapma fikri beni harekete geçirdi!

> [...] Taştanım ben; kendi mezar taşım oldum, şüpheyle ya da inançla, aşkla ya da nefretle, cesaretle ya da buhranla, özelle ya da genelle aralanmadan; belli belirsiz bir umut yalnızca, ama mezar taşlarında.
> [...]
> Otel yönetimine adımı açık seçik yazıp vermiş olsam da, ardından onlar bana iki kez doğru yazıp vermiş olsalar da, yine de Josef K... yazıyorlar tahtaya. Onları aydınlatmalı mıyım, yoksa onlar tarafından aydınlatılmalı mı? (F. Kafka)

My dear F...,

Yürekler acısı iki hafta geçirip birkaç saat can çekiştikten sonra, karımın (Lidy) kalbi (o korkunç pompa) kızımla (Seli) benim gözlerimizin önünde durdu (15 Temmuz 2003). Kızım olmasa, Lidy'nin cansız bedeniyle birkaç gün yaşardım herhalde! Ne yapacağımı bilmez haldeydim! Seli her şeyi halletti; önce ölüm belgesi için bir doktor; sonra, aynı akşam, nakil için cenaze işlerinden iki bey geldi.

Lidy'nin emekli maaşının bir kısmını alabilecekken, bu konuda ne yapılacağını hiç bilmiyordum, bu yönde bir adım atacağım da yoktu. Yine her şeyi Seli ayarladı, ve birkaç hafta sonra, yetmiş yaşıma gelmişken, sosyal güvenlik numaramı aldım: 1330399208378! Ne korkunç! "Beşikten mezara," derler ya!

Geriye şu korkunç hastalıklardan birine yakalanmak kalıyor, bir de bu mektubu bitirmek, sana yollamak, ve bu tatlı dünyaya elveda demek! Bugünlük, sağlığına!

Arture 587 – F. Kafka – 2004
(45,5x 18,8 cm.)

Arture 588 – 2004 (30 x 21 cm.)

1 Temmuz 2005

32 / RAYMOND QUENEAU

R. Queneau dixit: "[...] Ne yapacağımı bilmiyordum, ve Bibliothèque Nationale'e sığınıp edebiyattaki delileri incelemeye koyuldum." Bu araştırmalarının meyvasını yayıncıların kabul etmediğini biliyoruz. Bunun üzerine Queneau roman formunu deniyor ve 1938'de *Enfants du Limon* [Balçığın Çocukları] yayınlanıyor. *Fous littéraires français du XIX. siècle* [XIX. Yüzyılda Deli Fransız Edebiyatçılar] çalışmasını kitapçılarda görmek için 2002 yılını beklememiz gerekiyor! Yazarlarla yayıncılar arasındaki sıradan hikâyelerden biri daha!

Sevgili dostum,

Akıl hastalarının edebiyat ve sanat alanındaki üretimlerine ilgimi bilirsin. Dolayısıyla, büyük bir zevkle Queneau'nun *Enfants du Limon* ve *Fous littéraires*'ini okumaya daldım. Bugünlük, bu okumalardan birkaç parça vermekle yetineceğim.

> [Jean-Baptiste-F.X. Cousin de Grainville] "insanın günlerini uzatıp yaşlılığı gençleştirmenin sırrını" da buluyor. Böylesi bir keşfin sonucunda yeryüzünün tıka basa dolacağını fark ediyor hemen. Bu durumda, ölümsüzlük onu hak edenlere bahşediliyor. Dolayısıyla yeryüzü "üst düzey bir utku ve mutluluğa" ulaşıyor. Ama gerileme başlıyor usuldan. Toprak verimliliğini yitiriyor yavaş yavaş. İnsan savaş veriyor, "tüketilmiş toprakların kuvvetini diriltiyor" ve "tozu verimli hale getiriyor", ama kozmik bir felâket yaşanıyor [...] (R. Queneau)

> [...] Geçen kış epey zorlu bir sınavdan geçtim; işte kış perhizim: saat 10'da uyanıyorum, bir fincan kahveyi yutuyorum, sonra beş saat tefekküre dalıyorum, ardından hafif bir şeyler atıştırıyorum; 6-7 koyu kahve, çoğunlukla bir niyetine iki, gazeteler (at gibi cumhuriyetçiyim) ya da başka bir şeyle oyalanırken mola veriyorum; 7, 8, 9 gibi işe koyuluyorum, sabahın 2-7'sine kadar. Pek öyle mostralık işler yaptığım da söylenemez. Yatıştırıcı olarak, bol miktarda bira kullanıyorum; uyarıcı olarak da kahve, çay ve afyon. Bu son alışkanlığı iki yıldır maruz kaldığım ev içi aşağılanmalar sırasında geliştirdim: bu uyuşturucu olmadan, hayata kesinlikle tahammül edemezdim. (Hussenot)

Sevgili F...,

Bu tür yazıları seviyorsan, sana benim *L'Homme*'un III. cildindeki *Roland Topor'a Cevapsız Kalmış Beş Mektup*'u göndereyim. Devasa bir psikiyatri literatürü de var tabii. Kolay gelsin!

Arture 589 – Raymond Queneau – 2004 (43,8 x 30 cm.)

33 / ALLEN GINSBERG

Amerikalı şairler arasında, bir tek E.A. Poe'yu, Walt Whitman'ı ve Ezra Pound'u tanıyor ve seviyordum. Beat Generation'ı, W. Carlos Williams ve E.E. Cummings'i keşfettiğimde hoş bir şaşkınlık yaşadım.

1964'te, Gît-le-Cœur sokağında oturuyordum, Hôtel du Vieux Paris'de. Arada bir G. Corso'ya rastlıyor, W. Burroughs'la birkaç kadeh atıyor, Edouard Roditi'de Brion Gysin'le yemek yiyordum. Mine Kırıkkanat'a hayatımın bu dönemiyle ilgili gülünç birkaç hikâye anlattım (polislerin oteli düzenli olarak basması mesela).

20. yüzyıl Amerikan şairleri Walt Whitman'a borçlu olduklarını gizlemiyorlardı. Ezra Pound'un Whitman'ı ne kadar sevdiğini biliyoruz. Whitman'ın bu "doğal oğlu" Allen Ginsberg de saklamaz bunu.

> [...] Şöyle açıklayayım: o sırada Birleşik Devletler'de Whitman'm yazı biçiminin nadiren dikkatle araştırıldığını (ve iyiye de hiç mi hiç götürülmediğini) anlamıştım. Çevresinde bir seferde dönülemeyecek kadar devasa bir dağdır Whitman. Herkes böyle düşünüyor (ya Pound?) [...] Büyük organik yapıları ayakta tutmak üzere XX. yüzyıl başında oluşturulan "konuşma ritminde yeni prozodi"nin ışığında Whitman'dan yararlanmak kimsenin aklına gelmedi. (A. Ginsberg)

Ginsberg, kuşkusuz, şöyle demek istiyor: "Whitman'ı güncelleştirmeyi başardım, ben büyük bir şairim!" Doğrudur, bunu görmek için ilk şiir derlemesini okumak yeter: *Howl!*

[...] Füzemi gönderiyorum, onu bekleyen herhangi bir gezegene iniş yapabilir tercihen tatlı ve sofu o parasız gezegenlerden birine
Ölümün dört boyutlu filmler oynattığı
bitkilerin (nazik bir dille) eskilerin fiziğinden
konuştuğu ağaçların
şiir ürettiği
Evrenin Büyük Beyninin
altın Cebine bir şiirin girmesini beklediği son Gezegene
tüm öteki portelere ışıltılı notalara
en katıksız notalarına kavuşabileceği
umutsuzluktan melodili sızlanışlara dönmüş aşkın ve
dile sığmaz binlerce düşüncesine
kurbağaların
Olağanüstü kimya füzemi gönderiyorum size
saçlarım spermim bedenimdeki
hücreler yerine
yükselişe geçmiş hızlı düşüncemi anlık hevesimi
evren gibi
ve hazırlanmamış tüm sorularla baş başa bırakıyorum
sizi
gidiyorum
uyumaya yeryüzündeki kasvetli yatağıma

Arture 590 – Allen Ginsberg – 2004 (43,8 x 20 cm.)

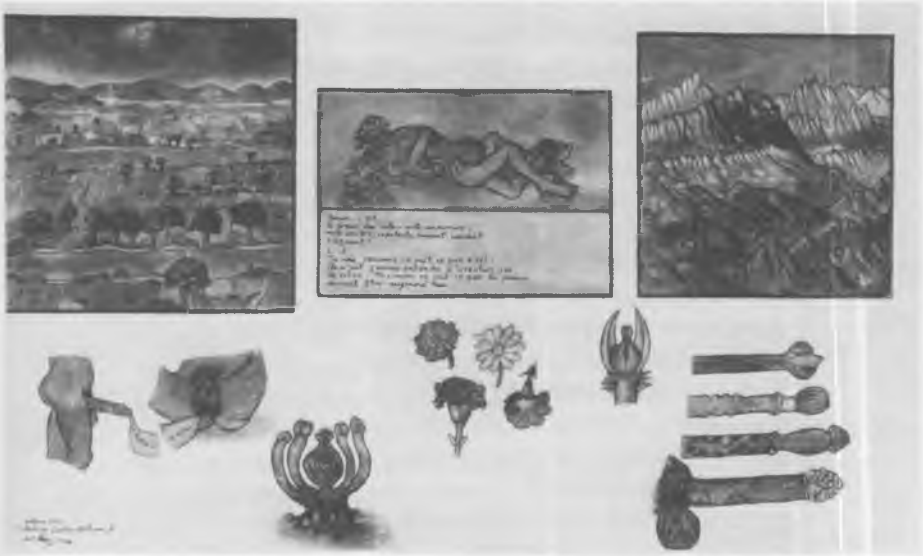
4 Temmuz 2005

34 / WILLIAM CARLOS WILLIAMS

Şiirdir
sözcük-sözcüğe aşkların dramı
azmış sözcükler, çiftleşen, içen, koşan
kanayan! (W.C.W.)

W. Carlos Williams, meslek hayatı boyunca dünyaya 2000 çocuğu getirmiş şair-doktor, aynı zamanda Allen Ginsberg'in *Howl!* derlemesine önsöz yazmış, gençlik arkadaşı Ezra Pound'la birlikte onun destekçisi olmuştur. Şöyle şeyler de yazabiliyormuş:

> Metafizik kendi meseleleriyle ilgilensin, sanatların onunla görülecek işi yoktur. Eğer canları isterse, şöyle bir bakabilirler arada. İki basit kesinleme: bir makinede duygusal hiçbir şey yoktur; ve: herhangi bir şiir, sözcüklerden yapılmış küçük ya da irice bir makinedir.

Arture 591 – William Carlos Williams – 2004 (64,8 x 40 cm.)

35 / VELIMIR KHLEBNIKOV

Duvar saatine dönüştürsem insanlığı...

Duvar saatine dönüştürsem insanlığı
Göstersem nasıl kımıldıyor yüzyılın yelkovanı
Bizim çeyrek saatimiz içinde sıçrayıvermez mi
savaşa, o lüzumsuz kancaya?
İnsan soyu basurlanınca,
Binlercesi oturur oldu savaş zembereklerine,
Geleceğin tohumları ne diyor bana söyleyeyim,
İnsanaşımına uğramış düşüncelerim.
Biliyorum, iyi düşünen kurtlarsınız siz,
Pençelerinizin atışlarını sıkıyorum bendeki beş taneyle
Duymuyor musunuz yazgının akrebindeki,
O harika terzideki kımıltıyı?
Düşüncemin kudretli tufanında boğacağım
Bugünün hükümetlerinin yaptıklarını.
Eski budalalığın kölelerine
Açacağım mucizevi Kitej'in kapılarını.
Ve yeryüzü efendilerinin gerdeli
Dehşetengiz açlığa fırlattığında kekre kırıntıyı,
Bugünün her hükümetinin cıvatası
Tornavidamıza bırakıverecek kendini.
Ve sakallı genç kız
Vaat edilen taşı fırlattığında,
Diyeceksiniz ki, budur,
Yüzyıllardır bekliyorduk onu.
İnsanlığın duvar saati, ileri!
Kurtul düşüncemin akrebinden!
Bitsin artık, ya intiharıyla hükümetlerin,
Ya da yazıyla,
Efendisiz olacak dünya!
Yeryüzünün sultanı!

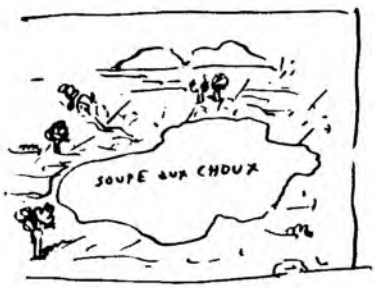
Ona adansın en yüce şarkı:
Kararmış kibrittir dünya diye haykıracağım
Rakamların suratına.
Ve düşüncem bir maymuncuk
Kapıya: arkasında bir kurşun kafaya ...
(V. Khlebnikov)

Evet, sevgili dostum,

Birinci Dünya Savaşı, Devrim, İç Savaş, açlık, tifüs vb., kalıcı bir adresi olmayan bu yeryüzü Efendisini yok etti! "İnsan türü ve hayvan türleri arasında bir fark görmeyen" bu büyük şair, şöyle devam ediyor:

Trenin Kuzeye lahana çorbasını
Ve göllerin kaynamış lezzetli suyunu
taşıdığı yerde
Arazisinde toprak efendilerinin
Kano yapıyordu çocukları.
Kapitallerin ağzına layıktı dalgalar
Ve göllerin votkasına çevrildi kafalar
Gece lokomotifleri taşıyor ağır kaplar.
Göllerin lahana çorbasını
Mavi buz bir kitle halinde donduracak yükünü
Doyursun diye insanların gözünü.

(1920-1921)

→ Lac de lait chez les Tchouvaches (2 sept. 2004)

→ peupler les lacs d'êtres comestibles invisibles à l'œil, pour que chaque lac devienne une marmite de soupe, la cuisse, (…)
→ inclure les singes dans la famille humaine et leur accorder certains droits de citoyenneté.
→ Numéroter comme les maisons toutes les idées du globe (…)
→ à faire partager sa science aux chevaux puisque les hommes n'en voulaient pas.

((L'ÉTAT DES CHEVAUX))

→ Éveiller dans les cheminées d'usine le désir de chanter la gloire matinale au Soleil levant (…)
→ pour la guerre éternelle et incessante utiliser une île (Islande) — pour les guerres ordinaires les armes du sommeil (balles endormantes) (…)
((…)) — Gouvernement de l'Étoile Terrestre (…)

pour V. Khlebnikov

4 nov. 2004

4 Kasım 2004

36 / JAMES JOYCE

Yıllar geçti, İrlanda'ya, daha doğrusu Dublin'e dönmeye karar verdim. Hattâ tam da Ortadoğuya özgü bir sabırla, *Finnegans Wake* ve *Ulysses*'i yeniden okudum!

İtiraf etmeliyim ki bu devasa girişimde, Italo Svevo, Frank Budgen, R. Ellman vb. gibi iyi danışmanlarım oldu. En sonunda: "in risu veritas!" Öyle değil mi, sevgili F...?

5 Temmuz 2005

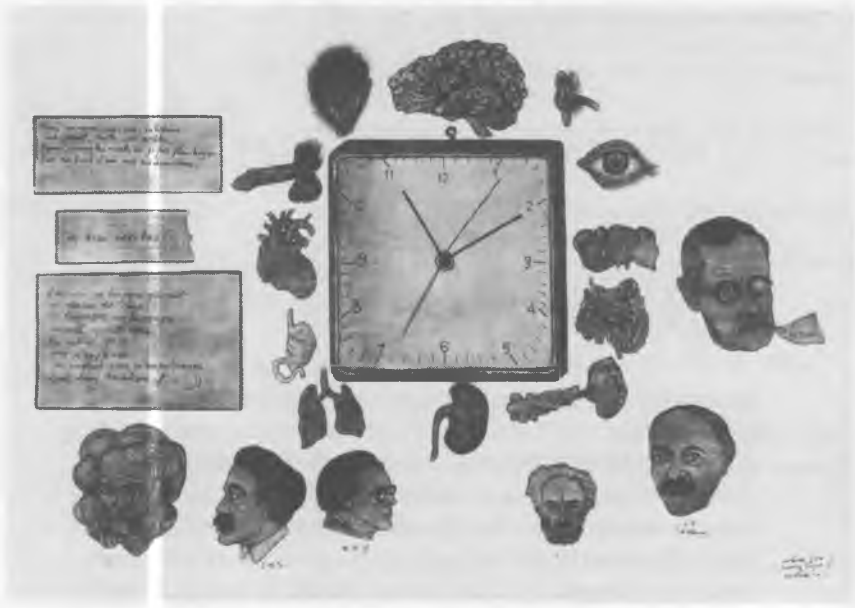
> Tüm dillerin üstünde bir dil isterdim, tüm diğerlerinin hizmet ettiği bir dil. İngilizcede bir geleneğe hapsolmadan ifade edemedim kendimi. [...] (J. Joyce)

> Hemen her şeyi verirsem, ölümsüzlüğümü yitiririm. Buraya öyle çok muamma, öyle çok bulmaca yerleştirdim ki, profesörler yüzyıllar boyu ne demek istediğimi tartışacak, ölümsüzlüğü yakalamanın tek yolu da bu. [...] Yalnızca anahtar sözcükleri belirttim, umarım anlarsınız. İki ırkın destanı bu (İsrailli-İrlandalı), ama bir günün (hayatın) küçük hikâyesi olduğu gibi insan bedeninin çevrimi aynı zamanda. [...] Her macera (başka bir deyişle, bütünün yapısı içerisinde sarınıp birbirine geçen her organ) kendi tekniğini şartlandırmakla kalmaz, yaratır da. (J. Joyce)

Bana kalırsa James Joyce kendisini daha iyi ifade edemezdi! Şuna rağmen:

> [...] Henri Michaux ve diğerleri onu dünyanın en kapalı insanı olarak görüyorlardı, insanlığın tamamından soyutlanmış biri gibi. Yazdıklarının yalnızca insanı konu aldığını bilen Joyce, bu izlenimi düzeltmeye kalkışamayacak kadar rahatsız hissediyordu kendini. [H. Michaux'yla Söyleşi, 1954. Michaux onu, "dünyanın en kapalı insanı; yok gibi" diye betimliyor.] (Richard Ellmann)

Kendi adıma, Joyce üstüne bu 594. 'arture'de, yeterince ipucu verdim; bunun üzerine gagamı kapıyor ve bir başka muammaya geçiyorum!

Arture 594 – James Joyce – 2005 (58 x 38,5 cm.)

Ibsen, pour J. Joyce

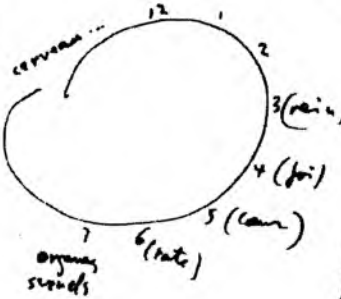
4 janvier 2005

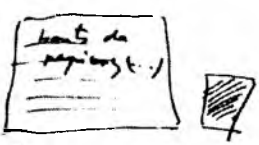

Synge

i. Sveve

Sans compagnon, sans ami, solitaire,
indifférent, telle une arête,
Ferme comme les monts où je fais flamboyer
Sur un fond d'hiver mes ambeuillers.

→ In risu veritas !...

37 / STÉPHANE MALLARMÉ

Mallarmé'nin konuşmaları, ya da monologları diyelim, özetlenemez. Bunları derleyen olmadı, deneyen bile çıkmadı, telafisiz bir kayıp, yapıtının temelini oluşturuyorlar çünkü. Mallarmé, bilindiği üzere, arılaştırma kaygısından, kalemi eline aldığı anda kıvranmaya başlıyordu: ama konuşmaları açıklığın ta kendisiydi, görülüp görülebilecek en göz kamaştırıcı, en özlü açıklık. Böylesi bir Sokrates'in söyleşilerini düzenlemek için bir Platon gerekirdi. [...] Kökenleri konusunda konuşmuyordu [...]. Günün birinde, beklenmedik bir anda, bu nazik konuya değinmiş bulundum yanında: "Hiçbir şey söylenmeyecek, diye cevap verdi, değmez çünkü. Yalnızca kâğıt üstünde varoluyorum –üstelik öyle aman aman değil." (Camille Mauclair)

İki yıl var ki rüyayı ideal çıplaklığı içinde gördüm, oysa onunla arama müzik ve unutuştan bir muamma yığmam gerekirdi. Şimdiyse, arı bir yapıtın dehşet verici görüntüsüne varmışken, aklımı da, en sıradan konuşmaların anlamını da yitirdim.
(S. Mallarmé)

"Bunaltıcı bir yıl geçirdim: Düşüncem kendini düşündü...." (Mallarmé).
Yine de üç yıl kadar sürecek dayanılmaz bir nöbetin itirafı bu, üstelik bunları yaşarken hem fiziksel hem de manevi olarak onu deliliğin, intiharın eşiğine sürükleyecek bir tükeniş yaşıyordu.
(P. Olivier Walzer)

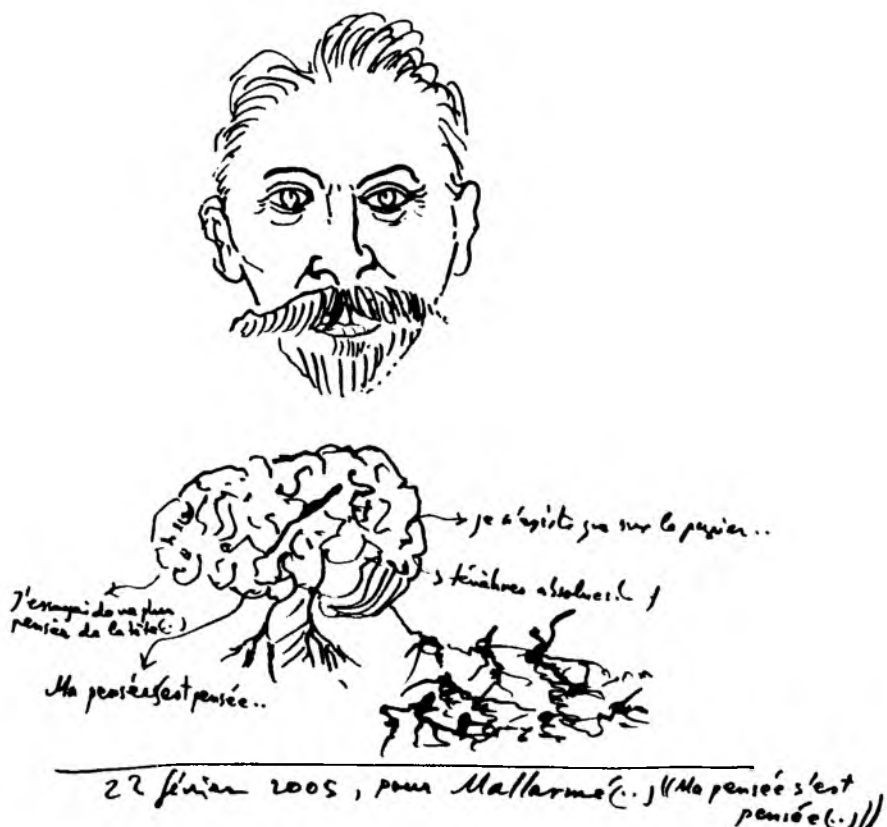
Sevgili F...,

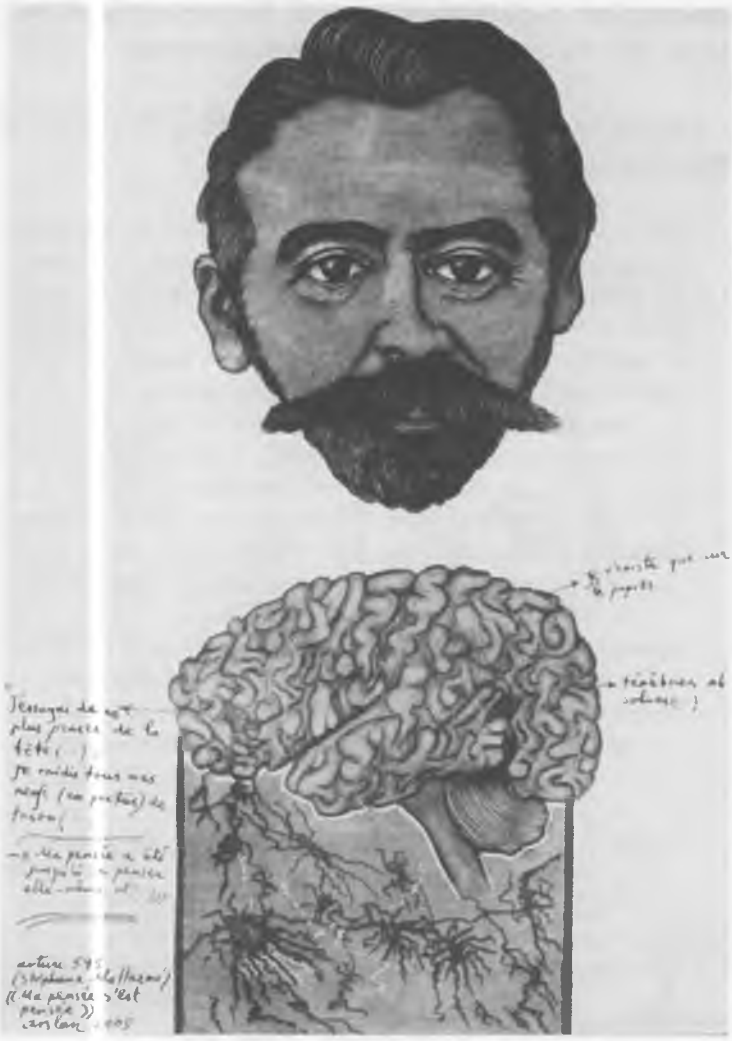
Bazı eleştirmenlerin Mallarmé'yi J. Joyce'la karşılaştırdığını biliyorsundur mutlaka. İyi fikir, belki de kötü; burada birileriyle

polemiğe, lüzumsuz gevezeliklere girişmeye hiç mi hiç niyetim yok. Her şey bir yana, J. Joyce şöyle demiyor muydu: "Bir yapıtı tamamlamamı sağlayan tek uyaran, Blake'i aklımın köşesinde tutmaktır: Deli deliliğinde diretseydi, bilgeliğe erişirdi."

Joyce gibi, bizim atalarımız da söylememiş mi:

"Ayağını sıcak tut, başını serin
Kendine bir iş bul, düşünme derin"

Arture 595 – Stéphane Mallarmé
("düşüncem kendini düşündü") – 2005 (30 x 21 cm.)

38 / SERGEY YESENIN

Köylü-şair Yesenin, olup bitenlere ayak uydurmaya çalışsa da, Devrim karşısındaki şaşkınlığını gizlemez. İneklerin, köpeklerle atların yoldaşlığını tercih eder! Dansçı I. Duncan'la yaşadığı maceradan sonra, "ayyaş Moskova"sına dönüp de Kremlin'de nasıl karşılandığını düşündüğünde öfkelidir!

Arture 596 – S. Essénine – 2005 (30 x 21 cm.)

[...] Oturmak için bir iskemle bile vermediler bize. [...] Hangi devrimin parçası olduğumu anlamaya çalışmaktan vazgeçtim. Bir bunu bilirim: ne Şubat devrimindeyim, ne de Ekim devriminde. İçimizde bir yerlerde hep bir Kasım devrimini gizli tutuyorduk biz ve şüphe yok ki hep gizleyeceğiz...

Ülkede yaşamaktan usandım,
Yüreğimi şişiren o kara buğdaylar...
Terk edeceğim kulübemi
Başıboş dolaşıp hırsız olacağım.

Günün aralıklarından dalacağım içeri,
Neşesiz bir barınak bulmaya,
En yakın dostum
Bıçağını doğrultmuşken bana.

Baharda sarmalar güneş
Çayırlardaki sarı patikayı
Ama adını aşkla andığım
Vakitsiz kovdu beni.
Yuvamın çatısına döndüğümde,
Başkaları gülerken keyfini çıkaracağım
Sonra yeşil bir akşamda, penceremin altına
Gömleğimle asılmış bulunacağım.

Çitler boyunca, daha şefkatli
Gri söğütler eğecek bellerini;
Ve köpekler ulurken
Yıkamadan gömecekler bedenimi.

Ama ay ışığı, yitirirken hereklerini,
Devam edecek dolanmaya,
Ve aynı kalacak Rusya,
Dans edecek, ağlayacak çukurda

6 Temmuz 2005

39 / e. e. c.

[...] ama, bana kalırsa, her sanat gibi şiir de katıksız ve özel bir kişilik meselesiydi hep, sonsuza kadar da öyle kalacak. Şiir herkesin elinden gelen bir şey olsaydı –atom bombası atmak gibi bir şey–, bir şeyi yapabilme koşulunu yerine getiren herkes şair olabilirdi; sonuçları ne olursa olsun. Ama (böylelikle) şiir varlıktan gelir, yapmaktan değil. Uzaktan uzağa bile olsa bir şair kabiliyeti hissediyorsanız kendinizde (ve ben de her zaman olduğu gibi tamamen taraflı ve bütünüyle kişisel görüşümü dile getiriyorum), "yapma"nın ölçülebilir evrenini terk edip varlığın sonsuz yuvasına girmeniz gerekir. Bizim sözde uygarlığımızın başını soktuğu her yerde, cezasız kalmış her türlü ödüllendirmenin varlıkta olmayana gittiğinin kesinlikle farkındayım. Ama şiir amacınız olmuşsa eğer, her türlü cezayı ve ödülü, sözde zorunlulukları, ödevleri, sorumlulukları ve böyle daha binlercesini, yalnızca tek bir şeyi hatırlamak üzere unutmalısınız: kaderinizi belirleyip yazgınıza yön veren bir sizsiniz, başka hiç kimse değil. Kimse sizin yerinize yaşayamaz; sizin de başka birinin yerine yaşayamayacağınız gibi. Pierre, Paul olsun ya da Paul, Pierre olsun, ikisi de siz olamaz. Sanatçının sorumluluğu budur; daha korkutucu bir sorumluluk da yoktur. Bunu üstlenebilirseniz eğer, üstlenin – ve olun. Hayır diyorsanız, iyi şanslar! Başkalarının işlerine sokun burnunuzu; ve tükenene dek yapın (ya da bozun). (e. e. c., "Beş, altına-konferans")

yılanlar yerde sürünmek için pazarlığa oturduğunda
asgari yaşam kaynağı için greve gittiğinde güneş
dikenler kaygıyla seyrettiklerinde güllerini
gökkuşaklarına ödenek bağlandığında
ihtiyarlık

pour E.E. Cummings

4 avril 2005

tek bir ardıç kuşu yeni aya söylemediğinde şarkısını
tüm gecekuşları resmi onay vermeyince sesine
her dalga sözleşmeye imza attığında
okyanus kapamasın diye dükkânı

meşe ağacı izne çıktığında
vermek için palamutunu – vadiler suçladıklarında
dağları yükseksiniz diye, – ve Mart
sabotajcı ilan ettiğinde Nisan'ı

o vakit inanacağız inanılmaza
hayvan değilmiş insan soyu (daha önde değilmiş)
(e. e. c.)

Dear boy,

cummings "düz kafalı"yı, "saf"ı oynayarak eğleniyor! Ama onu sevmeme ve bir 'arture' yapıp yalınlıkla saygılarımı sunmama engel olmadı bu!

40 / V. MAYAKOVSKI

Yakınlarda Mayakovski'nin küçük bir şiir derlemesi yayınlandı yine. Bildiğim tüm bu şiirleri zevkle yeniden okudum. Mayakovski'nin trajik sonunu, 1930'da, Yesenin'inkinden beş yıl sonra gelen intiharını herkes bilir. Bu trajik sonun nedenlerini iyi biliyor olsam da, burada bunlardan söz etmek istemiyorum. Ama, "Avazım Çıktığınca" adlı şiiri bugünkü Rusya'nın durumunu düşündürdü bana.

[...]
Dizelerim ulaşacak size
yüzyılların doruğundan
kafaları üzerinden
şairlerin, yöneticilerin.
Dizelerim ulaşacak size
Aşk lirinin fırlattığı
ok gibi değil
ama
nümizmata gelen
eski bir para gibi
ölü yıldızların ışığı gibi gelmeyecek ama.
[...]

Arture 600 –V. Maiakosvki – 2005 (25 x 17 cm.)

7 Temmuz 2005

Sevgili dostum,

Bu mektup-kitabı okuyup beş yıllık çalışmam, bu 72 'arture' konusundaki görüşlerini söylersin umarım. Hiçbir şeyi atlamamaya, beni bu diziyi gerçekleştirmeye götüren her ayrıntıyı vermeye çalıştım. Zaten buradaki yazışmaların bu açıdan çok büyük yararı oldu. Mektubunu, düşüncelerini ve bu konuda senden gelecek diğer soruları bekleyeceğim. Sorularından birkaçını şimdiden görür gibiyim: "1985 tarihli *Influences*'ta [Etkiler], sevdiğin sanatçı-ressam dostlarının küçük, genel bir özeti vardı; oysa *Nouvelles Influences*'ta [Yeni Etkiler], yalnızca şairlere, düşünürlere, birkaç müzisyene rastlıyoruz; ressamlar niye yok olup gitti dünyandan?"

Sevgili F..., şöyle söyleyeyim: Al sana lüzumsuz bir soru! Kendin kadar iyi tanırsın beni! Yok olup giden sanatlar vardır; meslek hayatımın daha en başında, resmi (resim-resim) ölü bir sanat kabul ettim! Ve onu seneler önce tarihin çöplüğüne attım! Burada, Paris'te, örneğin, eleştirmenlerin, özellikle de müzecilerin beyin kıvrımlarında bir tek Picasso'nun, bir tek Matisse'in adı dolanıyor! Her yıl, bir iki Picasso sergisi açılıyor: erotik-Picasso, koleksiyoncu-Picasso, Picasso ve Ingres, fotoğrafçı-Picasso, basındaki çizimleriyle Picasso, Picasso da Picasso...

Herkese soruyorum: Bir modern sanat küratörü ne vakit Picasso'nun kıçı üstüne bir sergi açacak bize?

Edebiyatta da aynı şey! Hep kurmaca, hep roman, ille de roman, polisiye roman, vesaire.

Öfkelendiğimi, kin kustuğumu düşünmeyesin sakın! Tam tersine, yaşanabilecek en iyi dünyada her şey yolunda!

Temelde hep İnsan'la
ilgilendim, çalışmaya
başladığım dönemden
itibaren hem de,
İnsanlı Günler
(Les Journées avec
l'Homme) dizisi
1950'li yıllara uzanır.
Hep İnsan vardı,
ama bıktım artık, bunun
öncelikle bir 'arture'
olduğunu söylemeliyim!

Y. A.

"Sevgili F...,
Seni yine bu kötümserlerin, müntehirlerin, akıl hastalarının dünyasına alıp getirdiğim için üzgünüm! Strindberg'i de, bu bitmek bilmez mektupta onu izleyecek diğer şair ve düşünürleri de çok iyi tanıdığını biliyorum."

Bu kitabın ana metnini oluşturan mektuplar bana yazılmış gibi görünüyor, ama değil. Yüksel Arslan'ın sanatını okumak isteyenlere bir rehber niteliği taşıyor bu mektuplar. Resimlerini okumaya çalışırken onların ışığından yararlanmanızı salık veririm.

Ferit Edgü

ISBN: 978-975-570-763-1
9 789755 707631
15 TL
www.selyayincilik.com
www.twitter.com/selyayincilik
www.facebook.com/SelYayincilik